

İstanbulda Min, Kai, Ken, Şek, Dev,
Özel, Üze, bir Aray.

Lütfi Yazıcıoğlu

1974

Mimarlık Bölümü
Mimari Tarihi - Restorasyon Kürsüsü

XCOMP.

MD

20-04

İstanbul'da Minare Kaideleri
KONUMU, ŞEKLİ, DEVİRSEL ÖZELLİKLERİ
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

8054 - M. LÜTFİ YAZICIOĞLU
MİMAR

İSTANBUL DEVLET MÜHENDİSLİK MİMARLIK AKADEMİSİ
MİMARLIK BÖLÜMÜ 1974-1975 YAZ YARIYILI
LİSANS ÜSTÜ -II- RÖLÖVE RESTORASYON İHTİSASI
ARASTIRMA TEZİ

TEZİ YÖNETEN : PROF. BEHÇET ÜNSAL
JÜRI ÜYESİ : DOÇ. TURGUT Ö ÜNÇ
JÜRI ÜYESİ : Y.MİM.ARK. LEMİ S. MEREY

ÖNSÖZ

Konu İSTANBUL'DA MİNARE KAİDELERİ olarak dar tutulmasına rağmen bu gün ayakta kalmış ve İstanbul Belediyesince tesbit edilmiş olanlarının sayısı 448 dir. (1) Böyle olunca hepsinin yerlerine gidilip tek tek inceleme yapmak yerine Osmanlı- Türk mimarisinin devir özelliklerini üzerinde toplanan büyük yada küçük cami ve mescitlerin minare kaidelerinden örnekler vererek mukayese imkanı araştırma yoluna gidilmiştir. Bunun yanında benzerlik göstermesine rağmen bazı minare kaidelerinden de olanaklarımız nisbetinde ilerki çalışmalara yardımcı olur amacıyla kısacada olsa bahsedilmiştir.

Konunun işlenmesinde tutulan yol: Önce minarelerden genel olarak bahsedilmiş sonra minare kaidelerinin gerek mimari gerek statik yönden aldığı şekiller incelenmiş ,bulunduğu konuma göre gruplandırılmış ve her grupta kendi içerisinde devirlere ayrılarak örnekler verilmiş,sonunda genel bir karşılaştırma yapılmıştır. Ek olarakta,üzerinde inceleme yaptığımız minare kaideleri bağlı bulunduğu cami ile birlikte bir İstanbul haritası üzerine işlenmiştir.

M.Lütfi Yazıcıoğlu

İstanbul'da Mincare Kütüphaneleri

İÇİNDEKİLER

Önsöz	v
I-Giriş	1
-Osmanlı-Türk minareleri.....	1
-Osmanlı-Türk minareleri parçaları.....	2
-Minare kaideleri.....	4
II-Örnekler	7
A) BİNAYA BİTİŞİK OLARAK İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ.....	11
1- XV. Yüzyıl.....	11
2- XVI. Yüzyıl.....	27
3- XVII. Yüzyıl.....	39
4- XVIII. Yüzyıl.....	44
5- XIX. Yüzyıl.....	48
6- XX. Yüzyıl.....	52
B) BİNA BEDEN DUVARLARI ÜZERİNE İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ.....	55
1- XV. Yüzyıl.....	55
2- XVI. Yüzyıl.....	57
3- XIX. Yüzyıl.....	59
C) BİNADAN TEMAMEN AYRI OLARAK BİNA YANINA İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ.....	67
1- XV. Yüzyıl.....	67
2- XVIII. Yüzyıl.....	70
3- XIX. Yüzyıl.....	71
D) ÖZEL KARAKTERDE İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ.....	75
III-Karşılaştırma ve sonuç	77
1- Karşılaştırma.....	79
2- Sonuç.....	83

IV. Fotoğraf ve Ekler 85

BİBLİYOGRAFYA 110

I-GİRİŞ

GİRİŞ

OSMANLI-TÜRK MİNARELERİ

Osmanlı- Türk minarelerini Osmanlı devletinin tarihi devirlerde çizdiği sınırlar içinde ki her yerde görmek mümkün olmak - la birlikte, İstanbul'un devlet merkezi olması dolayısıyla apayrı bir hüsusiyeti vardır.

Bugün, İstanbul'un alınmasından başlayıp ta günümüze kadar geçen zaman süreci içerisinde her devre ait örneklerle doludur. Bu gün İstanbul denince kalem gibi minarelerle bezenmiş bir şehir akla gelmekte ,ta uzaklardan bakıldığında bu öğeler silüeti tamamlamakta ve dünyanın hiç bir yerinde olmayan apayrı bir görünüm katmaktadır.

İşte bu minarelerin zeminle ilişkilerini,kitle ile gerek statik yönüyle gerekse de fonksiyon yönüyle bağlantıları sağlayan,kısacası minarelerin ayakta durmalarını temin eden Minare kaideleri üzerinde duracağız..Ancak bu araştırmalarımızda yardımcı olur amacıyla minarenin tümü üzerinde kısaca durmak yararlı olur kanısındayım.

Bugün minareyi,gördüğü fonksiyon olarak ele aldığımızda islâmlığın doğuşuyla başladığı kabul edilebilir.Ancak H.THIERSCHE İskendriye feneri hakkında yazdığı eserde minareleri buna kadar bağlamaktadır.(2) Bu kule fikri açısından doğrudur.

Her ne suretle olursa olsun minare islâmlığın bir sembolü haline gelmiş cami denince minare minare denince cami akla gelmiştir.

Ancak gerek Araplar gerek iranlılar gereksede başka islâm ülkeleri farklı üslûplarda minareler gerçekleştirmiş olmakla birlikte türkler bu konu üzerinde daha yoğun bir şekilde durmuşlar,güngeçtikçe geliştirerek apayrı bir form ve mimari üslup ortaya çıkarmışlardır.

Bugün için H.THIERSCHE dediği gibi,bütün İslâmmimarisi için de en sade ve sanatsız olanı türk minareleridir demek ilk bakışta belki doğru olabilir.Ancak bu konuyla yakından ilgilenilindiğinde bunun böyle olmadığı hemen görülecektir.Evet süssüz gibi

görülebılır. Ancak sanatsız değildir.Aksine bu günün mimari anlayışına uygun bir sanat varlığıdır.

Türk minarelerinde ki ana gaye;incelik,zerafet bunun yanında statik dengenin (ileride üzerinde durulacaktır) iyi halledilmesi yani sağlamlığı ve daha önemlisi fonksiyonel olmasıdır.

OSMANLI-TÜRK MİNARESİNİN PARÇALARI;

Osmanlı-Türk minareleri incelenirken bazı kısımlara ayırmak istenmiş ve bu kısımlara bazı özel adlar verilmiştir.kısacada bu kısımlardan da bahsetmek gerekirse;

S,Çetintaş,bir minareyi Kaide,Gövde,Şerefe,Petek olmak üzere dört kısma(3) C.E.Arseven,Kürsü,Küp,Gövde,Şerefe,Petek Kûlah olmak üzere yedi kısma ayırmaktadır.S.Eyice ise bu ayırımı doğru bulmakta S.Çetintaş'ın ayırımını eksik bulmakta ve kaide kısmını nazarı dikkate almamaktadır demektedir. Kanımca bu ayırım ve kabuller kendi açılarından doğrudur.(4) (5)

Bizde şöyle bir ayırım yapabiliriz:(\$.1)

1-KAİDE

- a) Temel
- b) Kürsü
- c) Küp

2-GÖVDE

3-ŞEREFİ

- a) Şerefe altı- Şerefe konsolu
- b) Şerefe tabanı
- c) Şerefe korkulukları

4- PETEK

5- KÜLAH

6- ALEM

Alem'ide C.E.Arseven KÜP,Alt bilezik,Armut,boyun, Bilezik,AY olmak üzere kısımlara ayırmakta ve uç kısmını da aldığı şekillere göre Boynuz,Hilal,Nal,Zambak gibi isimler verildiğini söylemektedir.

3 S,Çetintaş,Minarelerimiz,GSD,4(1942) 57

4 C.E.Arseven, L'art Turc,Istanbul 1939,

5 S,Eyice,Türk San'atı Tarihi DGSA 1963 S,1 Say,30-132

Minare ve Kısımları(Ş .1)

ALEM

KÜLAH

PETEK

SEREF

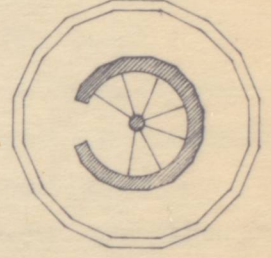
GÖVDE

KAİDE

serefe
- korkuluğu
- serefe tabanı
- serefe altı

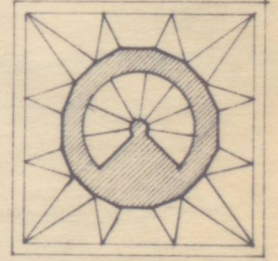
-küp

-kürsü

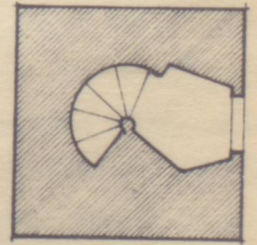

Şerefe üzeri plan

◀KİBLE

Kaide üzeri plan

Kürsü plan

0 0.5 1 2.5 5 m

Görünüş

MİNARE KAİDELERİ:

Yukarda ayırımını yaptığımız minare parçaları üzerinde uzun uzun durma yerine bunları klâsik bir minare örneği vererek üzerinde göstermekle yetinilerek esas konumuz olan minare kaidelerine geçelim. (§.1)

A) TEMEL

Minarenin temel kısmı görünmeyen toprak altında kalmış kısmı olmakla beraber en önemli bir parçasıdır. Minarenin zemine oturmasını temin eder.

Minarenin temeli umumiyetle bina kütlesine bitişik olarak yapılmakta birlikte payanda (nadir haller dışında) vazifesi görmemektedir. Çünkü statik bakımdan zaten minare kendi yükünü taşımak durumundadır. Bazı minareler örneğin, Dolmabahçe, orta-köy camilerinde olduğu gibi (bunlarda son devir camileridir) binanın içinden çıkmakla birlikte yine de esas kütle içerisinde değildir.

Temelde statik problemler:

Temel kısmı iki kuvvet tesiri altındadır.

1- Düşey p yükü, yani minarenin ağırlığıdır. İşte bu yükü zemine iletmek gerekecektir. Yani zemin emniyet gerilmesini aşmaması gereklidir.

Mademki:

$$\sigma_{em.2} = \frac{P}{S}$$

Buradan, zemin emniyet gerilmesi sabit ve minarenin ağırlığı da sabit olduğuna göre burada yapılacak tek çözümlü minare tabanının genişlemesi olacaktır. Ancak kaya zeminlerde bu mümkün olmama beraber (örneğin Süleymaniye camii) kaya olmayan (örneğin Dolmabahçe camii) zeminlerde ise yeterince minare temelini genişleterek kazık temel üzerine oturtularak sürtünme kuvvetiyle bu kuvvetleri karşılamak yoluna gitmişlerdir.

2- Yatay kuvvetler: Burada iki kuvvet söz konusudur.

a) Rüzgar b) Deprem. Rüzgar Kuvveti yuvarlak yada çok-gen yapı olarak yok denecek kadar azaltılmaya çalışılmıştır. Depremden dolayı meydana gelecek yükleri karşılamak içinde minare temelini en aşağı kürsü kadar aşağıya, zemin altına indirmekle halledilmiştir. Bunun sebebi, statik yönden burada hesaplarını vermek bizim konumuz dışına çıkmakla beraber ağırlık merkezinin (tüm minarenin) mümkün merteye zemini doğru kaydırmaktır.

B) KÜRSÜ

Kürsü yüksekliği minare zemin ilişkisine bağlı olarak bir mimari kompozisyon içerisinde halledilme yoluna gidilmiştir. Toprak üzerinde görünen kısım la başlar ve küp dediğimiz kısma kadar devam eder. Çok kere kare prizma olmakla birlikte çokgen olanlarada raslanır.

Minarenin helezoni merdiveni burada başlar ve minare giriş kapısı buradadır. Kapı bilhassa Selâtin camilerinde ekseriya bina dışına açılır. Ancak küçük cami veya mes-citlerde bu kapı bina içine açılır.

C) KÜP

Gerek mimari gerek statik bakımından bu kısma minarenin önemli bir yeri diyebiliriz. Kürsü ile gövdeyi birbirine bağlayan geçiş bölgesidir. Kürsünün kare veya çokgen planından dar caplı yuvarlak veya çokgen gövdeye geçişi temin eder. Yukarda statik bakımından minare gövdesinin yuvarlak yapılmasının sebebini izah etmekle birlikte merdiven fonksiyonunun gereğinden çıkmıştır.

Minare iç capı yani merdiven kovası gerek kürsü de gerek gövdede aynı kalmakla birlikte (6) bu intikal problemi dış görünüştedir. Bunlarda ilk devirlerde Türk üçgenleriyle halledilmiş daha sonraki devirlerde başka mimari formlar verilmiştir. Hatta XIX asırda minarelerde bambaşka bir görünüm almıştır. Zaten hangi devirlerde ne yapılmış nasıl halledilmiş olduğunu son kısımda karşılaştırılarak verilmeye çalışılmıştır.

(6) Bazı Selâtin camilerde minare merdivenleri gövde ile birlikte iki veya üç şerefelilerde her şerefede biraz incelerek yükselir. Hatta minare gövdesinde aşağıdan yukarı doğru gözle hissedilmeyecek kadarda olsa bir incelme verilmiştir. Ayasof'yanın Beyazıt minaresinde olduğu gibi bu incelme dahada belirgin olabilmektedir.

İSTANBUL'DA MİNARE KAİDELERİ

II-Örnekler:

İstanbul'da minare kaidelerini inçelerken bina-kaide ilişkileri bakımında dört ana gruba ayırabiliriz.

A) Binaya bitişik olarak inşa edilmiş minare kaideleri.

B) Bina beden duvarı üzerine inşa edilmiş minare kaideleri.

C) Binadan tamamen ayrı olarak bina yanına inşa edilmiş minare kaideleri.

D) Özel karakterde inşa edilmiş minare kaideleri.

**A) BİNAYA BİTİŞİK OLARAK İNŞA
EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ :**

A) BİNAYA BİTİŞİK OLARAK İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ:

Yukarda strüktür bakımından ayrıma tabî tuttuğumuz minare kaidelerini, konunun daha iyi anlaşılması bakımından her grubu kendi içerisinde de mimari devirlere ayırarak kronolojik sıra dahilinde sunmaya çalıştık.

I. XV YÜZYIL

İstanbul'un fethiyle birlikte (1453) harp olan şehrin imar faaliyetlerine girişilmiş ve buna paralel olarak dihi mimaride de önceleri eldeki mevcut binaları camiye çevirmekle işe başlanmış ve sonrada cami yapımına hemen girişilmiştir.

Şehirde gerek camiye çevrilmiş gerek cami olarak yapılmış binaların minare kaideleri bağlı bulundukları cami yada mescitlerin büyüklüklerine göre bir uyum içerisinde inşaa edilmişlerdir. Bunun için her ne kadar cami minare kaideleri ile ufak mescit minare kaideleri arasında ortak karakterleri olmakla birlikte, yinede birbirinden ayrı mimari karaktere sahiptirler.

Fetihten sonra yapılmaya başlıyan minarelerin "Selatin" camileri diye adlandırdığımız büyük camilerde az bir değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelmiş olmakla birlikte "vüzera" camileri diye adlandırdığımız orta büyüklükteki camilerin orijinal minarelerini koruyan pek azdır.

Ançak konumuzun minare kaideleri olması bakımından biraz şanslı sayılırız.Şöyleki: Minarede en az tahriba uğrayan yeri minare kaidesi olması bakımından aşağı yukarı günümüze kadar tüm cami veya mescitlerin,(köklü bir değişikliğe uğramamışsa) minare kaideleri ,devrinin orijinal durumlarını korumuşlardır denilebilir. Çünkü minarelerde tahrip olma sırası alemden başlayıp aşağılara doğru azalmaktadır.Hatta denilebilir ki orijinal durumunu koruyan alem yada külah yoktur,hepsi zaman zaman değişmiştir.

Böyle olunca minareler sonraki devirlerde tadilata uğratılmış olsa bile minare kaideleri dikkatle incelendiğinde XV-XVI asırlara ait kısımların varlığı tesbit edilebilir.

Bu devirde yapılan minarelerin kaideleri ekseriya taştır. Bunun yanında tuğladan yapılan minarelerin çoğunluğu da kaideleri taş olarak inşaa edilmiştir.Bu devre ait ahşap minarelerden günümüze kadar ulaşan(ahşabın gereğinden dolayı)olmamıştır.Yalnız Zamanla ahşap minareler yerine yapılan taş yada tuğla minarelere bakarak bunların kopyesi faraziyesiyle belki bu minareler hakkında bir fikir ileri sürülürsede başka delillerle desdeklenmedikce faraziyeden öteye gidememektedir.

II - CAMİ MİNARE KATİDELERİ: (Ş. 2.3)

1.- AYASOFYA Minareleri Kaideleri: (XV. -XVI asır 2. yarısı)

Ayasofya kendisi nasıl çeşitli devir özellikleri göstermekte ise minareleride bundan biraz farklı olmakla birlikte çeşitli mimari karakterleri içermektedir. Biraz farklıdır diyorum çünkü, bina kompleksi bizans, hatta latin ve Osmanlıları içermektedir. Halbuki minareler sadece Osmanlı mimarisinin devir özelliklerini göstermektedir. Bununla beraber Ayasofya minareleri birbirinden gerek malzeme yönünden gereksede şekil yönünden farklılık gösterirler. Bunun için Ayasofya minarelerinin tarihçesine kısaca olsa göz atmakta fayda vardır.

Üzerinde epeyce tartışma konusu olan Ayasofya minareleri devir sırasına göre şöyle sıralaya biliriz:

Fatih'in İstanbul'u almasıyla birlikte Ayasofya'yı camiye çevrilmiş ve acele olarak batı tarafındaki yarım kubbenin köşe külelelerinden güneydekinin üzerine ahşaptan bir minare yapılmıştır. Bu minare 11. Selim zamanına kadar kalmış, ancak çok harap vaziyete gelmesi üzerine yıktırılmıştır. Güney-doğu köşesinde ise yine fatih devrinde bir minare daha yapılmıştır. Ancak bu günkü tuğla minare 11. Beyazıt devrinde yapıldığı daha kesindir. Zaten istinat duvarı üzerinde kısa bir kürsü ve küple başlıyan bu minarenin gövde kısmıda üç sıra taş ve üst sıralar tuğla devam etmesi ve taş kısmın XV. asır devir özellikleri göstermesi (yayvan baklavalara sahip olması gövdenin alt kısmında "kakma" tekniğinde iki bilezik bulunması) ister istemez akla şu gelmektedir. Önceleri taştan yapılan bu minare her ne suretle olursa olsun yıkılmış ve yerine bugünkü tuğla minare inşaa edilmiş olabileceğidir. (Ş. 4.5)

Küney-doğu köşesinde ki gövdesi oluklu minare ise 11. Beyazıt'a mal edilmekle birlikte mimari özellikleri bakımından bir Mimar Sinan eseri olabileceği ve muhtemelen XVI asır ikinci yarısının ortalarında yapılmış olabileceği kuvvetle muhtemeldir.

Alemdar yokuşu tarafında yükselen eş minareler XVI asır sonlarında Muratlı zamanında yapılmıştır.

Bu gün Fatih minaresi diye adlandırılan minare bir meyilli istinat duvarı üstüne oturmakta olup kasa bir kürsü ve küple devam etmektedir. istinat duvarı üzerine kadar duvar içerisinden ayrı bir merdivenle çıkılmakta ve ikinci bir girişle minareye ulaşılmaktadır.

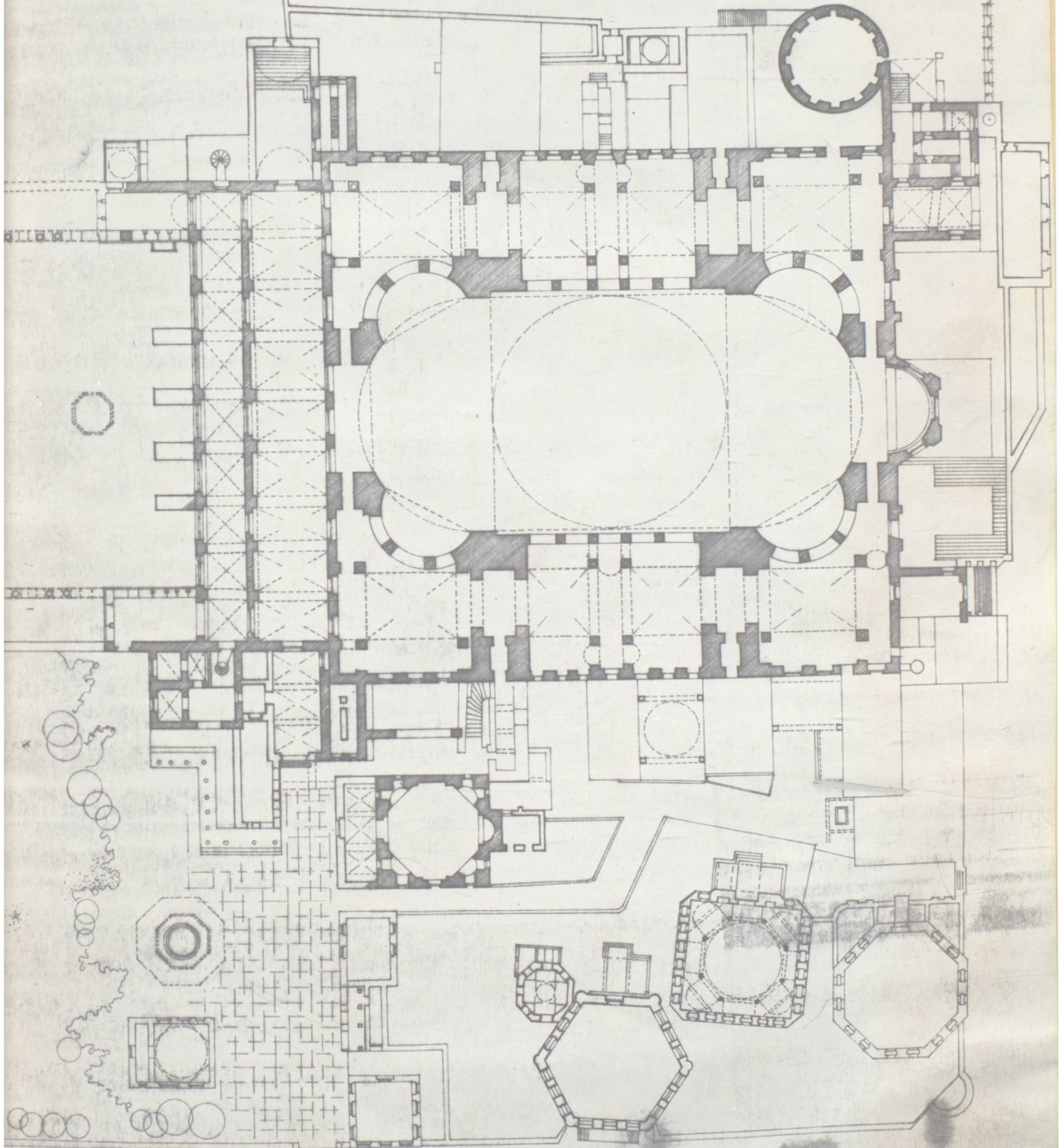
Beyazit minaresi diye adlandırılan bu minare ise yukardada söylendiği gibi bir Sinan eseridir.

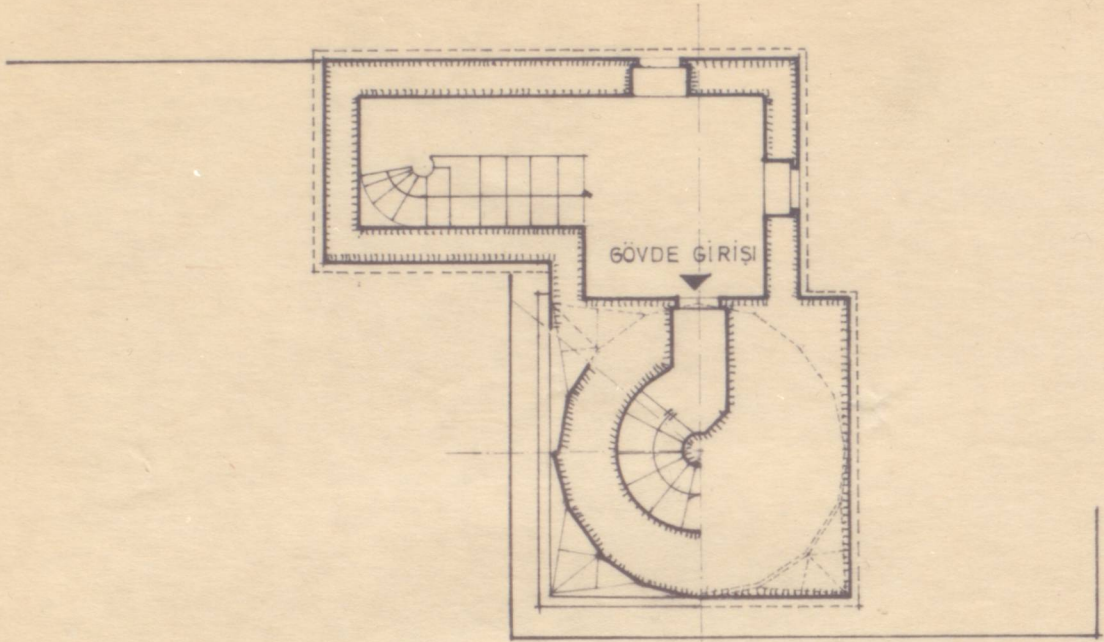
Abidevi muazzam bir kürsüsü vardır.Kürsünün Saltan Ahmet çeşmesine bakan cephesi bir silme ile ortadan iki büyük kısma ayrılmakta ve altta bir çerçeve bunun ortasında ise sivri kemerli abidevi bir kapı bulunmaktadır.Kürsü cephesinin üst bölümü ise tezinat olarak yalnız 3/4 sütunlar işlenmiş olmasıdır.Küpse şimdiye kadar görmediğimiz bir derecede uzundur.Bunun sebebi kalın bir kürsüden ince bir gövdeye geçişi temin etmektir.Bununda üzerinde tezinat yoktur.

Diğer iki eş minare ise giriş içinden olup klâsik devrin hususiyetlerini kısmen taşımaktadır.Basit kürsüleri binanın ağır kitlesi altında kaybolmakla birlikte hayli uzun ve keskin sırtlı üçgenlerle gövdeye bağlantı dikkati çeker.Soldaki minarenin içerisinde iki yol bulunmakta birisi üst kat galerilerden gizli olarak bağlantı sağlanmış ve yukarıda aşağıdan beri devam eden merdiven şerefeye çıkmakta bu ise biraz daha devam ederik aniden kesilmektedir.Kalın görünüşüyle bina ile uyuşumu en iyi temin etmiş minareler kanımca bu iki minaredir.

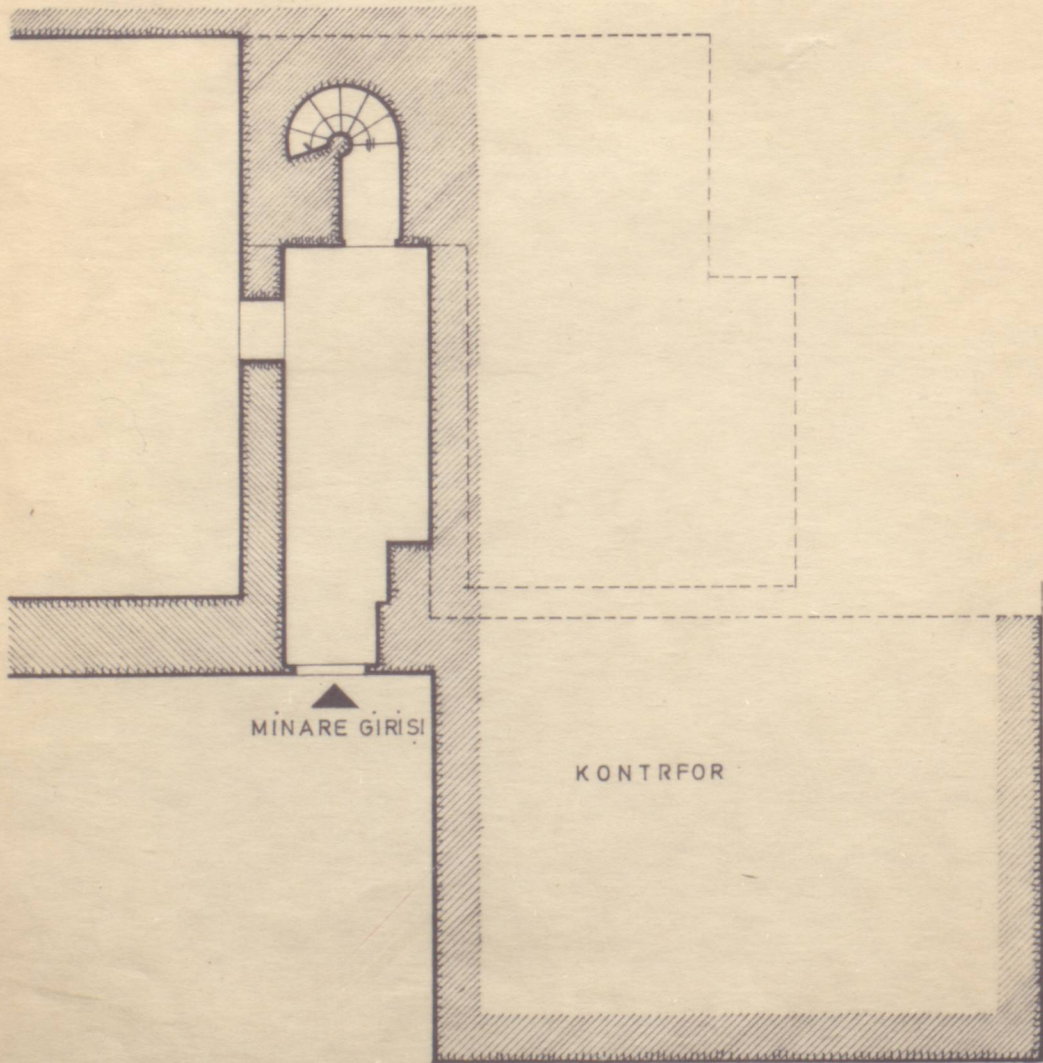
soğuk çeşme sok.

61

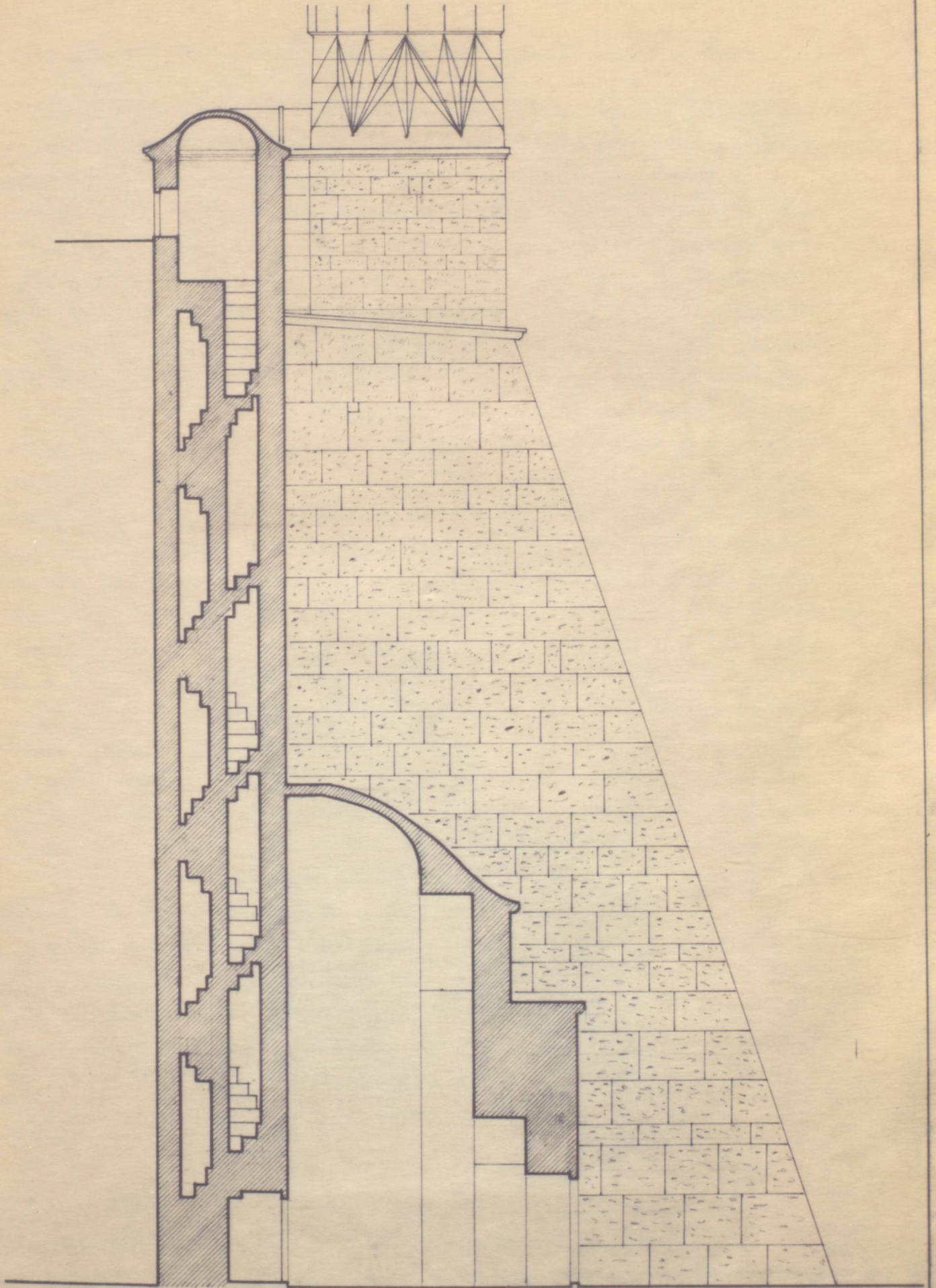

Kontfor Üzeri Küp giriş kotu planı(Ş.4)

Minare giriş kotu planı(Ş.5)

0 0.5 1 2.5 5 m

Kontrfora cikan merdivenlerden kesit (Ş.6)

0 0.5 1 2.5 5 m

2-FATİH Camii Minare Kaidesi (1463-1471) (S7-R 8-54-55)

Buraya kadar orijinal fonksiyonu ayrı olan ve sonrada n camiye çevrilmiş binaların minare kaidelerinden söz ettik .

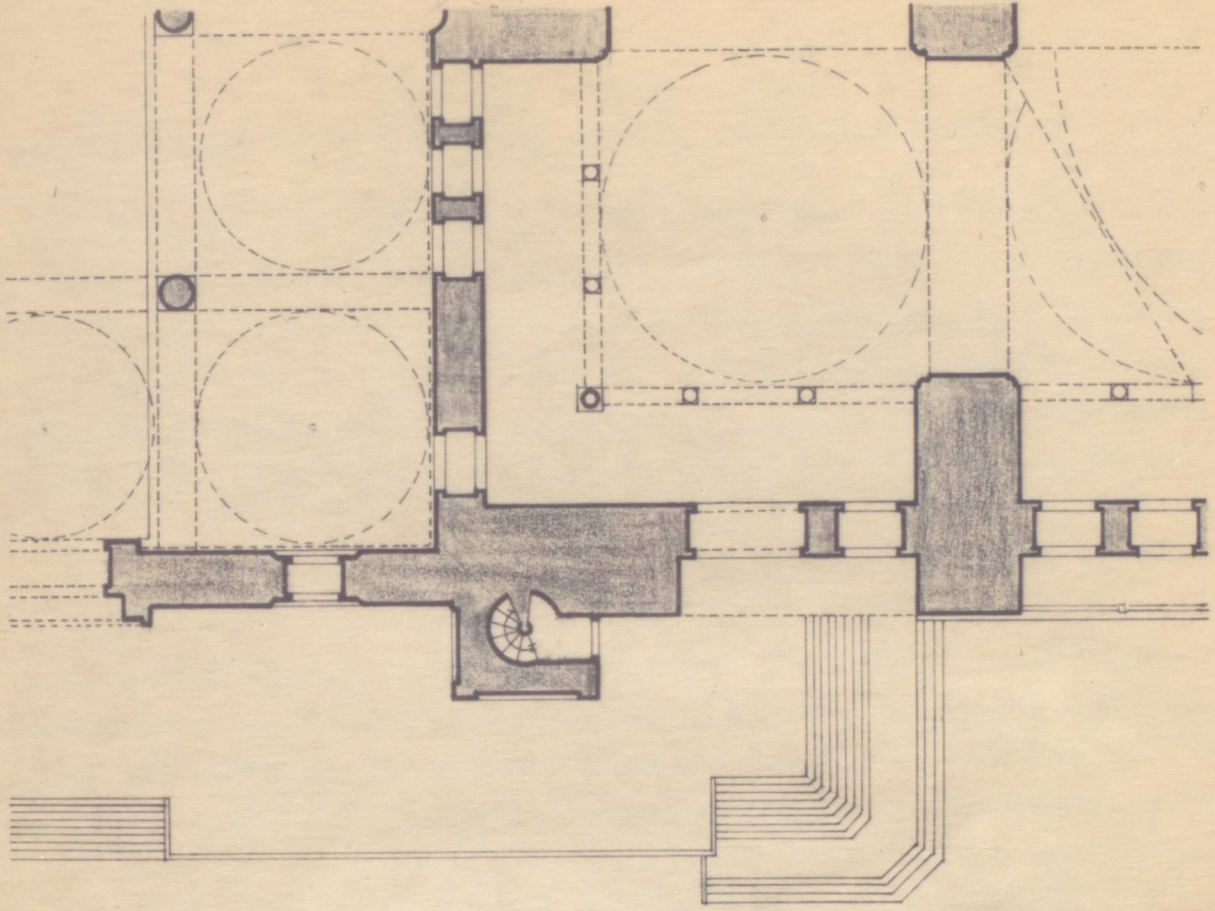
Fatih tarafından (1463-1471) tarihleri arasında yaptırılan ilk büyük cami (Selâtin camii)dir. Ne yazık ki XVII asırda bir zelzelede yıkılmıştır. (1767-1771) yıllarında yeniden daha büyük olarak yapılmıştır. Ancak bu yapım esnasında ilk binadan bir çok ögenin muhafaza edildiği bilinmektedir. İşte buna paralel olarak bu günkü minare kaideleri öteden beri ilk fatih camine ait olduğu söylenmektedir. Ancak bu husus üzerinde gereğince durulmamıştır. (10)

Fatih caminin ilk inşası devrinden kalmış olan veriler gözden geçirilirse ,kare şeklinde kesme taştan yapılmış olan kürsünün dış cephelerinde çerçeve şeklindeki sade tezyinatı XV,asırda İstanbulda yapılan Atik Ali Paşa,Firuz Ağa camilerinin minare kaidelerinde de görülebilir. Küp kısmındaki geçiş baklavaları ,XV asra ait olduğunun en kuvvetli belgesidir.Sarf dış kompozisyonu temin maksadıyla bu baklavalara yada yedi sekizler az rölyefli ve kısa şekilleri ile XV,asırda çok kullanılan bir mimari tezyinat olmuştur. Zaten XVI. asırda çok kullanılan bu şekil XVII. asırda kaybolmaya başlamıştır. Diğer taraftan Fatih caminin ikinci inşası devrindeki eski minarelere uygun olarak tek şerefeli olarak yapılmış isede XIX. asır başında minareler iki şerefeli olarak yapıldığını gravürlerde doğrulamaktadır.(10)

Her ne kadar bu günkü fatih cami minareleri XVIII-XIX. asırlarda yapılmış olmakla birlikte kaideleri XV. asırdan kalmış olduğundan bu devir içerisinde incelemeyi uygun gördük.

Fatih caminin minare kaidelerinin orijinal bir tarafı kapılarından biri sağdaki minarede kiple yönünde soldaki minarede ise kiple ters yönde açılmış olmasıdır.

10- Hadika, c,I,S,8 Baki Kunter- S. Ülgen Fatih camii Vd
11 Osmanlı mimarisinde baklava şeklindeki bu geçişlere eski arap rakamlarındaki yedi sekizlere benzediği için bu şekilde adlandırılmıştır.

0 1 2 3 4 5 10 m

Fatih Cami Sağ Minare Kaide Planı(Ş.7)

Fatih Cami Sağ Minare Kaide Görünüşü (R.1)

Not :

Sol minare sağ minarenin simetriğidir.

Ancak minare giriş kapısı sağ minarenin aksine kibleye ters yöndedir.

3- MURAT PAŞA cami minare Kaidesi (1471) Aksaray(R. 56)

Murat Paşa cami minaresi sağ taraftadır. Kesme taştan yapılmıştır. Kürsü özellik göstermemekle birlikte Küp kısmı oldukça ilgi çekicidir. Kürsü kısmı gayet basit ve hiç bir tez-yinatı yoktur. Küp kısmında intikali sağlayan az rölyefli bak-lavalarla sağlanmıştır. Gövde kısmı oldukça değişikliğe uğra-mışsada kaide kısmı XV y.y mimari özelliğini kaybetmemiştir.

4- İBRAHİM PAŞA Cami Minare Kaidesi (1479) Uzunçarşı

Kaide kısmı orijinalitesini muhafaza etmektedir.

Buraya kadar gördüğümüz örneklerden farklı olarak kürsü kısmı gövdenin biraz kalın şekli olarak oluşturulmuştur. Çokgen piriz-ma şeklindedir. Kürsüdeki bu kalınlığı geçerken yine küp kısmı yedi sekizlerle yani baklavalarla yapılmıştır. Temiz bir taş işçiliğine sahiptir.

5- DAVUT PAŞA Cami minare kaidesi (XV.y.y) Cerrahpaşa Cami, Sadrazam Davut Paşa tarafından yaptırılmıştır. CS. 9-R.10-57

Zelzeleden çok tahrip görmüştür. Sağ tarafta olan minaresi bu sebeple çok tamir uğramıştır. (12) Ancak, küpün bir metre yukarısına kadar olan kısım orijinal durumunu korumuştur. Kürsü bu minarede düzdür. Küp kısmında klâsik yedi sekizlerle teş-kil edilmiştir. Bu baklavaların uçlarından hafif cephele bir surette yontulmuş gövde hemen yükselmekle birlikte ancak XIX . Y.Y değişikliğe uğratılarak bu y.y zevkine göre buradan itiba-ren yeniden inşaa edilmiştir. Buda bize iki devir arasındaki üslûp farklılığını hemen belirtmektedir.

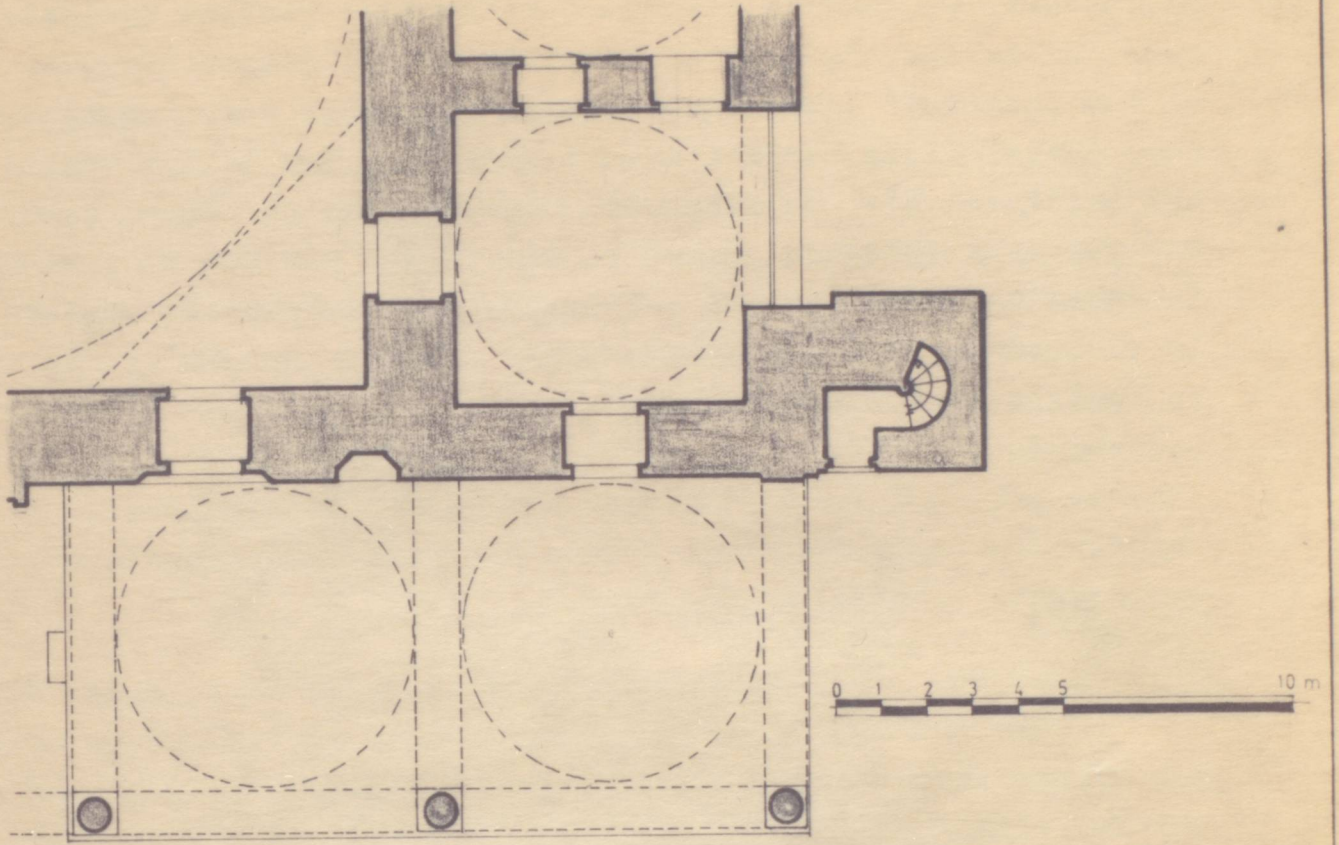
6- KOCA MUSTAFA PAŞA Cami Minare Kaidesi (1491)(58-59)

1491 yılında kiliseden camiye cevrilen bu binanın minare kai-desi oldukça ayrı bir özellik göstermektedir. Kaidenin kürsü kısmı Sekizgen pirizma şeklindedir. (13) Yalnız bir farisi ile binaya bağlanmış olup kapı buradan bina içine açılmıştır. Bu-nun yanında zemin üzerinde Bayazıt caminde olduğu gibi iki ka-demeli temel kısmı göze çarpmaktadır.

12 Ayverdi E.H Fatih devri, 114 , Bazı tamirler hakkında

13 Hadika I, 161 Eyice S.

DAVUD PAŞA Cami Minare Kaidesi

Davud Pasa Minare Kaide planı (Ş. 9)

Davud Paşa Minare Kaidesi görünüşü (R 10)

Not
Cami tek minarelidir.

Edirne'deki Üç Şerfeli caminin kürsülerinde görülen nişlerle, gene Edirne'deki Bayazıt II. caminin (1488) minare kürsüleri ile dekoratif bakımından oldukça benzerlik göstermektedir. Koca Mustafa Paşa caminin minare kürsüsü, aynen taklit edilerek yapılması bize bu minarenin bayazıt caminin mimarı tarafından yapılmış olduğunu gösterir. (14) Bunun yanında bu devirde İstanbul'da diğer bir eşi yoktur. Köşeler, stalaktitli başlıklı ve burmalı ince 3/4 sütuncalarla teşkil edilmiş ve bunlara oturan Bursa kemerleri ile dekoratif bir görünüm sağlanmıştır. İstanbul minare kaideleri içaresinde bu derece ince ve mükemmel tezyin edilmiş kürsü yok gibidir. Dekoratif unsurlarının hakimiyeti minarenin yükünü taşıyan kürsünün bu vazifesini hafifletmektedir.

7- FİRUZ AĞA Cami Minare Kaidesi (1491) Sultanahmet (60)

1491 yılında Bayazıt II. tarafından yaptırılan bu caminin minare kaidesi (15) her ne kadar İ.H.Konyalıya göre sağ tarafta olduğu ileri sürülmekte ve 1808 yılında bir yangında harap olduğu ve bundan sonrada cami tamiri sırasında sola alındığı söylenmekte ise de Eyice S, Görede minarenin üslup özellikleri bu faraziye uymamaktadır denilmektedir. (16) (17)

Kürsü ana hatları itibarıyla İbrahim paşa caminin minare kürsüsüne benzemektedir. Buda çok gen prizma bir kürsüye sahiptir. Bundada kürsü cepheleri herbiri ince silmelerle çerçeve şeklinde çökertilmiştir. Küp kısmı yok denecek kadar azaltılmış ve yalnız dekoratif gayelerle baklavalılar işlenmiştir. Şimdiye kadar gördüğümüz minare kaidelerinden ayrı olarak gövde ile kürsü kalınlık ilişkisi muhafaza edilerek, kürsüdeki kalınlık az bir farkla gövdede devam ettirilmiştir. Minare giriş kapısı kipleye ters yönde giriş cephesi yönünde açılmış olup minare son cemaat mahalli ile iç mekanın birleştiği yerde yükselir.

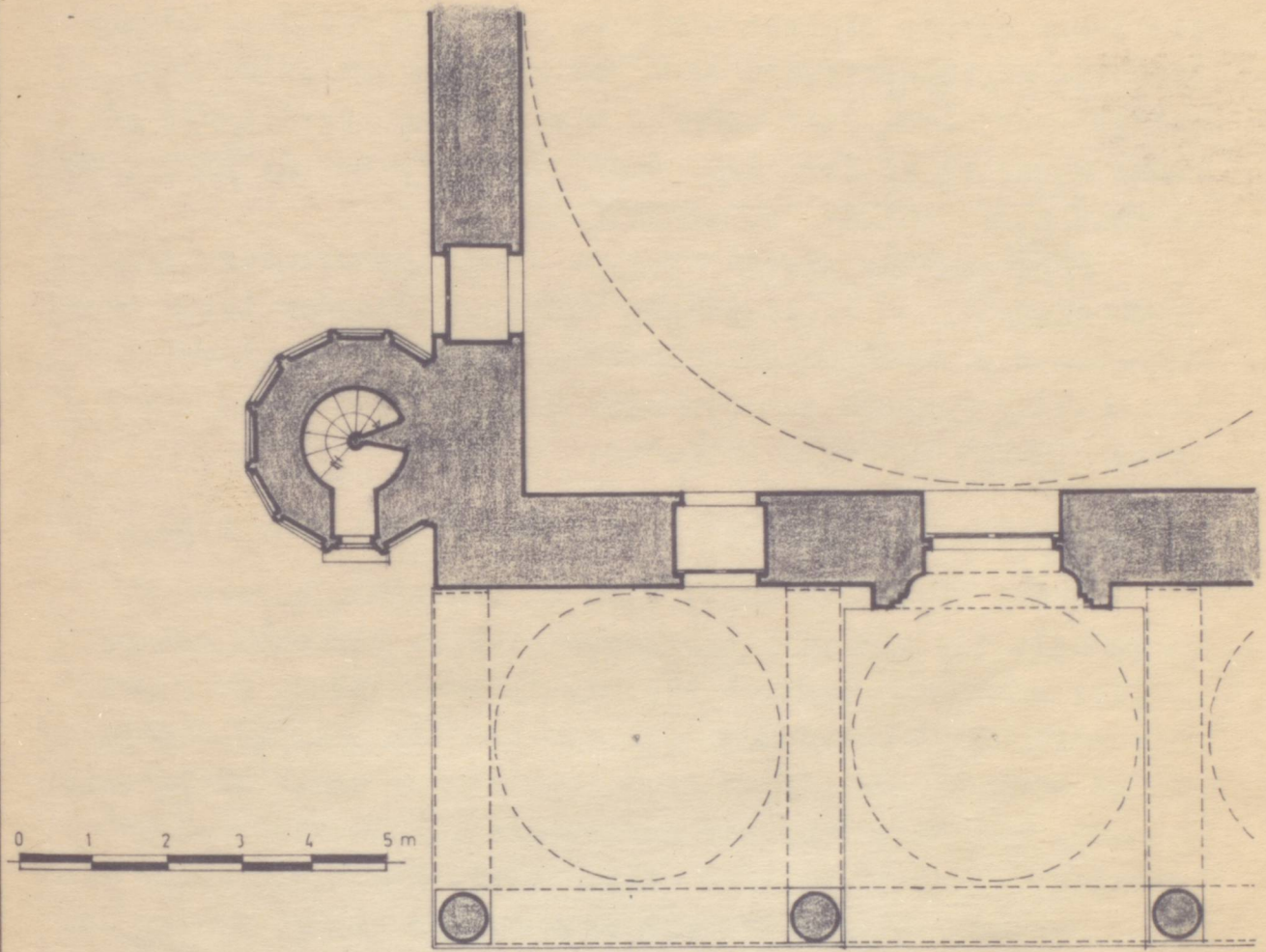
14 Eyice S. İstanbul'da Koca Mustafa paşa camii ve onun Osmanlı-Türk mimarisindeki yeri TD, sayı 8. (1953)

15 Hadika ,1,155. Eyice , İstanbul, No 34.

16 Konyalı İ.H İstanbul sarayları I Atmeydanı Sarayı , İstanbul 1943

17 Eyice S. Türk sanatı tarihi I S.43 D.G.S.A İstanbul 1963

FIRUZ AĞA Cami Minare Kaidesi :

Firuz Ağa Cami Minare Kaidesi Planı (S.11)

Firuz Ağa Cami Minare Kaidesi Görünüşü (R 12)

Not:

Tek minarelidir.

8 -ATİK ALİ PAŞA Camii Minare Kaidesi (1497) Çemberlitaş
(61-62)

Her ne kadar 1894 zenzelesinden sonra 1897 de esaslı bir tamir görmüş olmakla birlikte devrinin orijinal mimari üslûbunu kaybetmemiştir. Kare bir kürsüye sahiptir. Cami sağında yer alır. Çift kemerli giriş kapısı cami giriş yönünde dışarıya açılır. Kapı üzerindeki kitabe H. 1315 (1897) tarihli olup tamirde konmuştur.(18)

Küp kısmında geçişi XV.y.y. mimari karakteristiğine uygun olarak yine baklavalarla temin edilmiştir. Yarım asır önce zamanın restorasyon anlayışına uygun olarak başarılı bir şekilde restore edilmiş olup orijinal kısımları ayırt etmek olanakı kalmamış haldedir.

9-MAHMUT PAŞA Camii Minare Kaidesi (1464) Mahmut paşa
(63)

Fatih devri bir eseri olan bu caminin minaresi bu günkü hali ile çok yeni bir devre aittir. İlk cami minare kaidesi hakkında elimizde hiç bir ip ucu yoktur. Bu günkü minarenin kürsü bakımından pek bir özelliği yoktur.Binaya ekleme olup minare girişi cami içerisinden temin edilmiştir. minareye girmeden önce bir merdivenle çıkılmaktadır.Kürsü cepheleri köşeleri hafifçe silinmiştir. Kürsü,bir silme ile ikiye ayrılmış olması dışında başkaca bir süs yoktur, son derece sadedir . Küp kısmısa , bu devrin mimari karakteri ile hiç alakası yoktur, oldukça uzundur. Köşeler traş edilerek intikal sağlanmıştır. Bunun yanında gövdede nisbetsizdir.(19)

II- MESCİT MİNARE KAİDELERİ:

10-SAMANVEREN Mescidi minare Kaidesi: (XV Y.Y) Uzuncarşı (64 65)

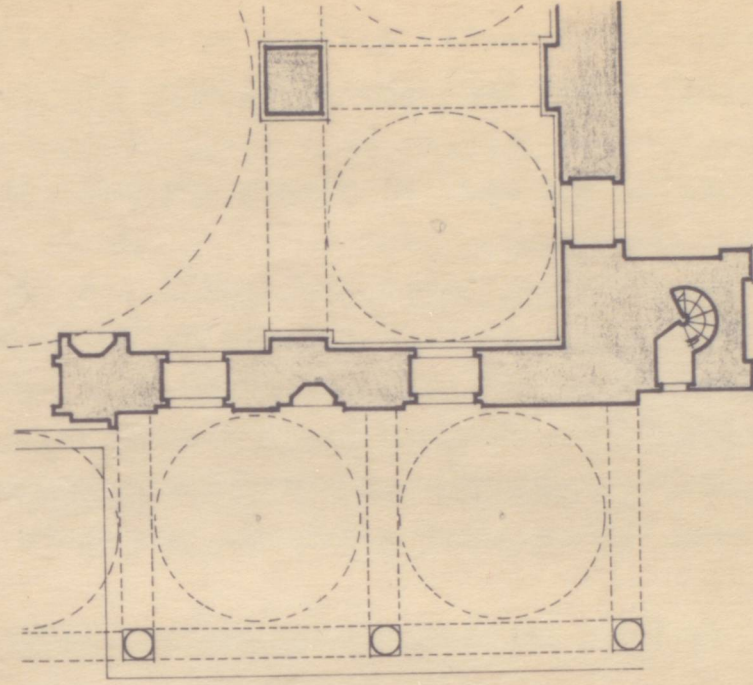
Mescidin inşaa tarihi hakkında elimizde hiç bir delil yoktur.(20) Minare cami ile son cemaat duvarının çıkıntısına yerleştirilmiştir. Oniki yüzlü bir taş kürsüye sahiptir. Bilhassa yerinin iyi halledilmesi bakımından kürsü kısmı özellik arz eder.Küp kısmı ise, intikal Türk üçgenleriyle olmuştur. Tuğladan iyi bir şekilde örülerek orijinal bir

18. Ayverdi E.H Fatih devri (Kitabe hattat sami efendinindir)

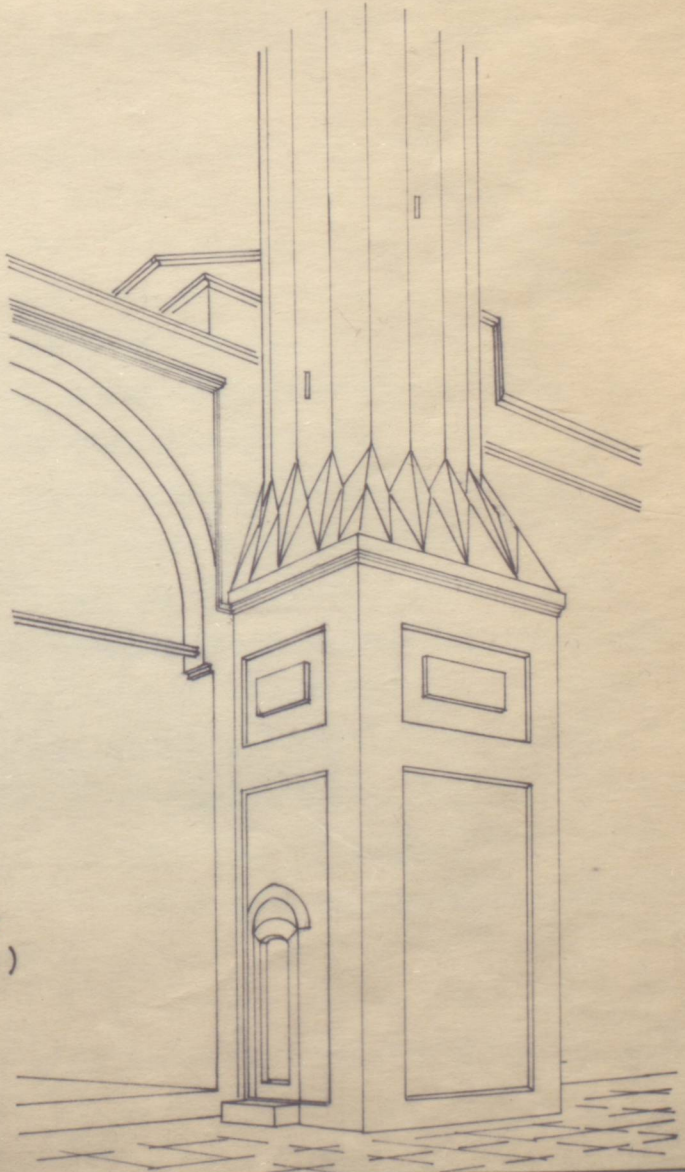
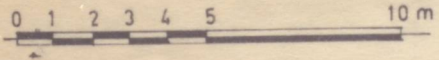
19 Ayverdi E.H Fatih Devri S.174

20 Ayverdi E.H Fatih Devri S. 196

Atikali Paşa camii minare kaidesi:

Atikali paşa minare kaidesi planı(S.13)

Atikali paşa camii minare
kaidesi görünüşü(R.14)

not

Cami sağında tek minaresi
vardır.

bir kompozisyon teşkil edilmiş ve üçgen altları yuvarlatılmış içleri düşey tuğlalarla doldurulmuştur.

11-SEYİT ÖMER Mescidi Minare Kaidesi (1491) Yayla

Kesme taştan temiz bir işciliğe sahip olan bu minarenin kürsü ve küp kısmı orijinaldir. Burda da cepheler ince silmelerle firuzağa caminde olduğu gibi çevrilmiştir. Kürsü çok çephelidir. Kürsünün cephelerinde iki yerde yaklaşık 50x50 cm ebatında muntazam boşlukların olması buralarda yakın zamana kadar birer kitabenin bulunduğu söylenebilir.

12-AKBİYİK Mescidi minare kaidesi (XV.y.y) Ahırkapısı

Cami çeşitli devirlerde bir takım tadilatlar görmesi yanında minare kaidesi orijinal durumunu korumuştur. Kürsü üç sıra tuğla bir sıra taş olarak işlenmiştir. Gövde tamamen tuğla olarak inşaa edilmiştir.

21 Hadika, I, 44; Akbıyık camii mad, İst.A. II
Ayverdi, Fatih Devri, S, 11

2) XVI YÜZYIL

Bu yüzyılda Osmanlı-Türk mimarisi yavaş yavaş klâsik üsluba doğru geçişi temin eden binalar yapılmaya başlanmıştır. XVI y.Y ilk yarısının ortalarına doğrudan Mimar Sinanla birlikte klasik devir geliştirilmiştir. Osmanlı-Türk mimarisinin en güzel örnekleri verilmiş ve Sinandan sonra gelen Davut ağa, Ahmet ağa, Mehmet ağa gibi mimarlar XVII.y.y kadar tekmül ettirerek sürdürmüşlerdir. XVI. yüzyılda İstanbul'da epeyce cami ve mescit inşa edilmiş olup birçok yangın ve zelzelelere rağmen yinede günümüze kadar gelen epeyce orijinal durumda kalmış minare kaidesi vardır.

13-BAYAZİT Camii Minare Kaideleri (1501-1505)(Ş.15-R.16-66-67)

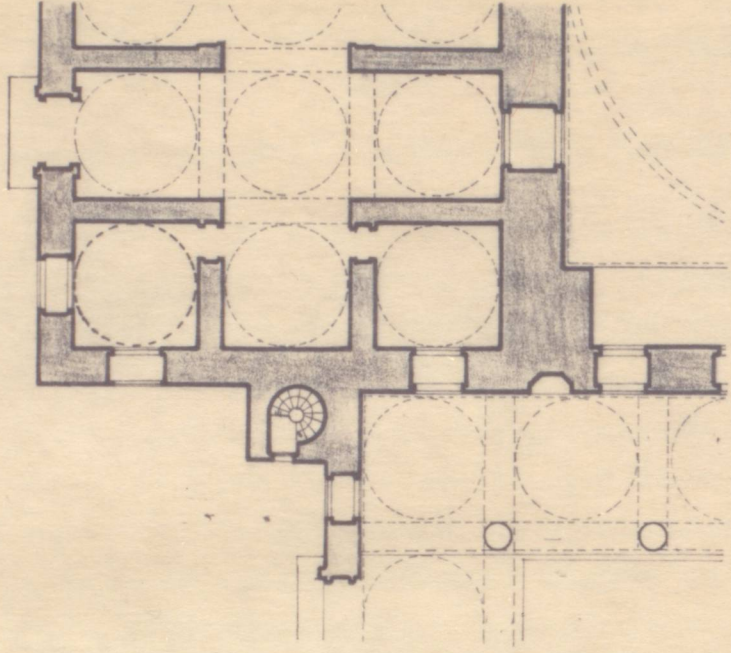
Klâsik devrin öncülerinden sayılan bu cami yinede kendi devrinin özelliklerini üzerinde taşımaktadır. Sağ ve sol a açılan mekanların dış köşelerinde minarelaer simerrik olarak inşaa edilmişlerdir. Yalnız sağdaki minarenin önünde bir hacım daha bulunmaktadır.

Her ne kadar bu minareler bir çok köklü tamirler görmüş ve soldaki minare de orijinal olmıyan yerler göze carpmakta ve sağdaki 1953-1954 yıllarında esaslı tamir gördüğü bilinmekle birlikte yinede orijinal durumlarını oldukça koruyarak günümüze kadar gelmiştir. (22)

Her iki minarenin diğer taraflarında olduğu gibi kürsü kısımlarında son derece sanatkarane bir şekilde işlenmiştir. Kare kürsü kısmı, temel kısmından geçişi temin eden kademelerden ikisi zemin üstünde olarak inşaa edilmiştir. kürsü başlı başına bir mimariye sahiptir. Minare kapıları sağdakinin sola soldakinin sağa yani harım tarafına bakmaktadır. Batıya bakan cephelerinin köşelerinde başlık ve kaideler stalaktitli 3/4 köşe sütunlar yapılmıştır. Kürsü cepheleri iyi bir kompozisyon içerisinde altlı üstlü iki kısımda işlenmiştir. Alt kısımda yontma silmeler ve içleri sivri kemerler bulunmaktadır. Kürsülerin yukarı kısımları ise yeşil porfirden kesilmiş kakma tekniğinde çerçevelere bölünmüştür.

22 Hadika, I,14; 5 Mart 1683 de bir yangında sol minare zarar görmüştür.(Eyice ,S T. San'at Tarihi G.S.A)

Sultan Selim minare kaideleri:

0 1 2 3 4 5 10 m

sultan selim cami sol minare kaide planı
(Ş.17)

Sultan Selim cami sol minare kaide görünüşü(R.18)

not:

Bu cami iki minareli olup diğer minare bunun simetriğidir.

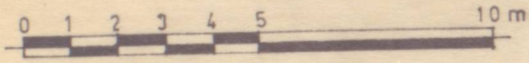
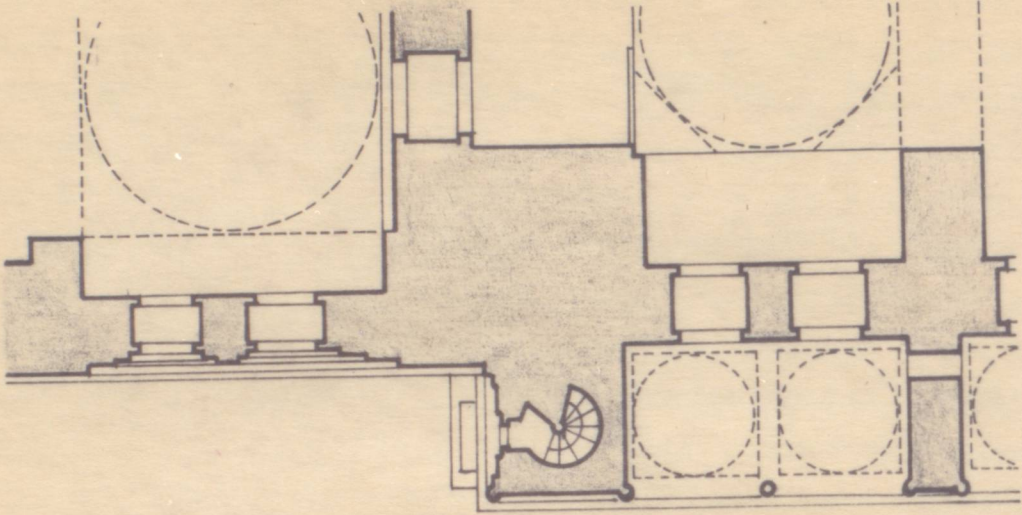
Böylece kemer ve çerçeveler katlar halinde teşkiliyle ağırlık ve çıplaklık yok edilmiştir. Kürsünün bitişi Bayazıt caminde olduğu gibi taştan "tepe tomurcuğu" ile süslenmiş ve bu motifler revakların boyunca devam ettirilmiştir. Bunun üzerinde yükselen küp kısmı XV. y.y daki üslubun kısa nisbetleri korunmakla birlikte gövdenin incelmelerinden dolayı kürsü gövde geçişi basık üçgenlerle yada baklavalarla gecilmesi zorlukla olacağından terkedilmiştir. Bunun yerine bir yeniliğin başlangıcı diyebileceğimiz prizmatik küp şekli denenmiş ve köşelerde yarım piramitler teşkil edilmiştir. küp bir silme ile bitirilerek gövdeye geçiş sağlanmıştır.

16-SÜLEYMANİYE Cami Minare Kaidesi: (1550-1557)
(Ş.21 -R.22 -Ş.23- R 24- 71-72-73-74)

Mimar Sinan'ın Kalfalık eserim diye adlandırdığı bu muhteşem eserinde bu zamana kadar görmediğimiz oldukça farklı bir durun arz etmektedir.(24)Edirnedeki Üç Şerefeli caminde olduğu gibi Harim yani revaklı iç avlunu dört köşesinde yükselmekte Öndeki iki minare üzer arkadaki iki minare ise ikişer şerefelidir.

Arkadaki küçük minarelerin kürsüleri iç avlunun tam köşelerinde olup hafif bir çıkıntı teşkil etmekte ve bu çıkıntıyı azaltmak için çok gen bir hal aldırılmıştır. Bunların cephelerinde çerçeveler vardır.Küp kısmı,gövde kürsünün incelmış şekli olduğundan klâsik devir formuyla kolaylıkla gecilmiştir. küp uzamış devrinin gerçek boyutlarına ulaşmıştır.

Öndeki iki büyük minarede ise konum olarak şehsade camine benzemekte ve kürsülerin burdada yan kapı revaklarına yaslandığı görülmektedir. Bunun yanında Şehsade camii ile kıyas dahi edilemeyecek kadar son derece sadedir.Temel kısmının bir kademesi zeminden hafifce yükselmiştir. Kürsünün yan cephelerinde yalnız silmelerden oluşan bir tek çerçeve vardır. Köşelerde yine 3/4 sütunlardan revak tarafındakiler kısa bırakılarak revak kemerlerine desdek olmuştur. Kapı yine kipleme ters yönde açılmış olmakla birlikte başka bir örneği İstanbul'da pek bulunmayan gayet küçük birer sakfınla üzerleri örtülerek değişik bir görünüm verilmiştir.Köşe oluşturan iki sivrikemerin ve stalaktitli başlıklı tek bir granit sütunun taşıdığı bu küçük sakf,yandan üç basamakla çıkılan kapıları korumaktadır.

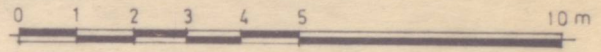
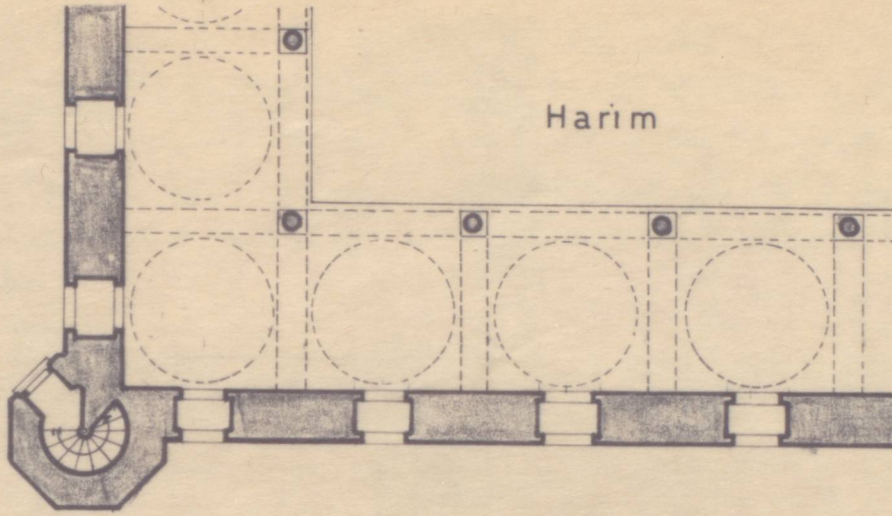

Şehzade cami sağ minare kaidesi planı
(Ş 19)

Şehzade cami sağ minare kaide görünüşü (R. 20)

Şehzade cami iki minareli olup sol minare sağ minarenin simetrigidir.

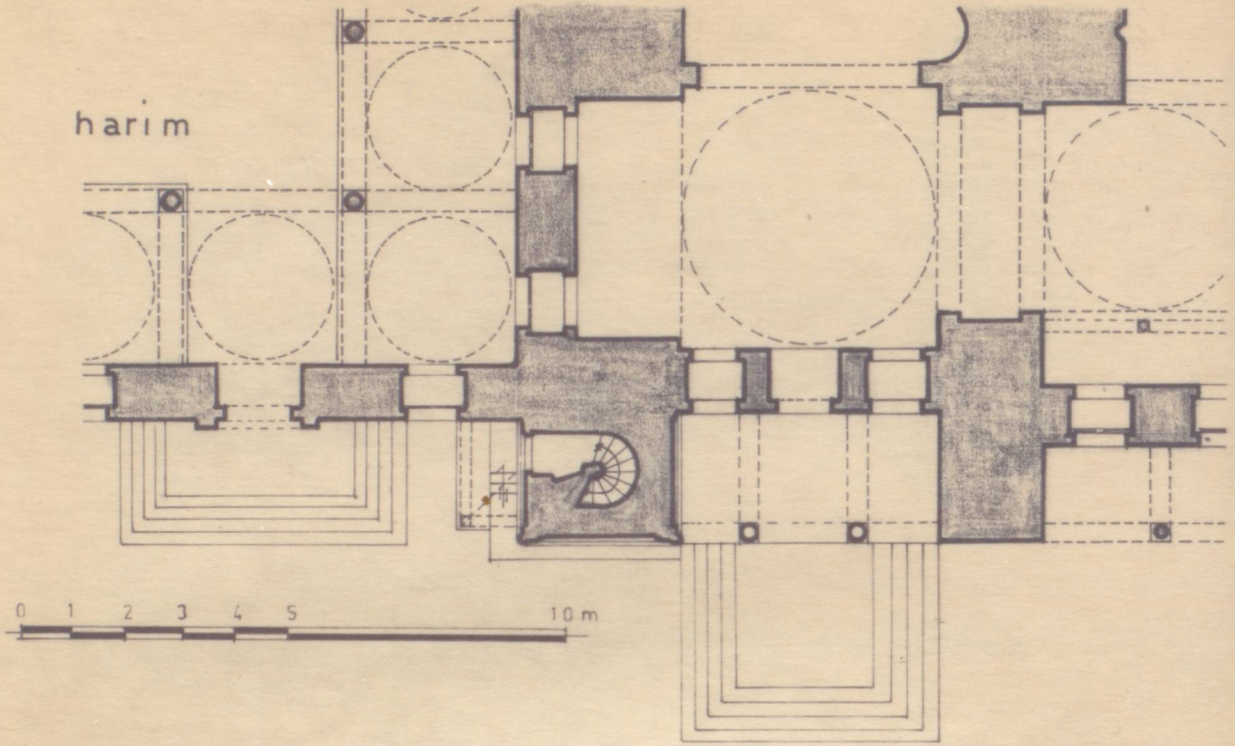

Süleymaniye cami sağ iki şerefi minare kaidesi planı(Ş.21)

Süleymaniye cami sağ iki şerefi minare kaidesi
planı (R.22)

SÜLEYMANİYE Cami Sağ Üç Şerefeli Minare Kaidesi

Süleymaniye cami sağ üç şerefeli minare kaidesi planı (Ş.23)

Süleymaniye cami sağ minare kaidesi görünüşü (R.24)

Minare merdivenleri içerde bir oval çekirdek etrafında dnrkem yukarda kp kısmında bu oval çekirdek yuvarlak hale gelmektedir. nc erefeye kadar da bu böyle devam etmekte olup minare merdivenleri sayısı 262 dir.Kp kısmı ehsade caminin daha geliştirilmiş şekli olup ondan farklı olan taraflı ke pramitleri evvelce keskin olan sırtları burada üçgen bir yüzey halinde düzeltilmiştir.

17.SOKULLU Cami Minare Kaidesi (1571) Sultanahmet(75-76)
İstanbulda Mimar Sinan tarafından yapılan en güzel vüzera cami lerinden biri olup belirli klâsik devir krs ve küp kısmında da sanatkarane bir şekilde kullanılmıştır.

18 - BLİ PAA Cami Minare Kaidesi (XVI.Y.Y.) Fatih(77)

Bu cami de büyük zelzelelerde kısmen tahribata uramı ve bir çok defa tamir grmtir. Minare caminin sağındadır.

Kürsü köşeleri $\frac{3}{4}$ sutunludur.Bir silme ile kp kısmı balamaktadır.Kp kısmı oldukca kısa olmasına rağmen XV.Y.Y Minarelerinin aksine kp binadan tamamen ayrılmıştır.Minare binaya sadece Krs ve temel ile bağlıdır.Mimarı tam olarak bilinmemekle birlikte Sinan özelliklerini üzerinde taşımaktadır. (25)

19-İVAZ EFENDİ Cami Minare Kaidesi (1585) (78)

Sorderece enteresan bir mimari konuma sahip olan bu cami minaresi sağ tarafta olmakla birlikte kible duvar köşesinde inaa edilmiştir. Yani Minare n kısma geçmiştir. Anadolu'daki bazı eski devirlerde böyle minareler yapılmış olmakla birlikte İstanbul'da bu şekilde yapılmış olanına pek raslanmamaktadır.

Mimar Sinan tarafından yapıldığı söylenmektedir. Kare planlı olan kürsünün minaregiri kapısı yan tarafa acılmıtır. Kürsünün kible cephesi yönünde $\frac{3}{4}$ sutunları klasik devir özelliği göstermektedir . Kibleye ters yöndeki cephesinde ise küçük bir mihrap ilenmitir.Bu mihrabın işlenmesine sebep, evvelce caminin dış tarafını evreliyen revaklar buraya kadar uzanarak minare kaidesinde nihayetlenmesi neticesinde bu ikinci revakların mihrabı vazifesi görmesi içindir.(26)

25 Eyice S. T.San'at Tarihi I G.S.A

26 Eyice S. T.San'at Tarihi I S.58 D.G.S.A

20-MESİH PAŞA Cami Minare Kaidesi: (1586) Karagömrük
(79)

Hadım Mesih Paşa tarafından 1586 tarihinde yaptırılmıştır. Sinan devrinde yapılmış olmasına rağmen Mimar Davut Ağa'nın bir eseridir,denmektedir.(26) Bazı kaynaklarda da 31-Mimar Sinan'ın bir eseri olarak geçmektedir.(27)

1894 yılındaki depremden hasar görmüş olmasına rağmen Şerefeye kadar olan kısmı orijinal durumunu korumaktadır. Minaresi sağdadır. Kesme taştan inşa edilmiştir. Kürsü cepheleri düzdür. Küp kısmı ise Ayasofya IV Murat minarelerinde olduğu gibi yüksektir.İnce ve uzun baklalıdır. XV asır minarelerini hatırlatmakla birlikte onlardan çok farklılık gösterir,bir kere XV asır da baklavalara çok kısa olmasına karşın burada oldukça uzundur. Doğrudan doğruya zeminüzerine otumamakta aksine yanda devam eden son cemaat mahalli üzerine oturmakta olup binaya bitişik vaziyettedir.

21-MOLLA CELEBİ Cami Minare Kaidesi (1586)Fındıklı
(Ş.25-R.27-80)

Fındıklı'da olan bu cami Sinan'ın Son eserlerinden biridir. Minaresi yine bununda sağdadır. Soncemaat mahalli girişte beş küçük kubbe ile geçilmiş ve sağa,sola esas binadan taşmış durumdadır.İşte bu son cemaat mahalli ile esas binanın kesiştiği yerde minare yükselmektedir.Minare kaidesinin bir enteresan tarafı iki giriş kapısına sahip olmasıdır.Minareye hem son cemaat mahallinden,dışardan hemde içerden girilmektedir. Bu iki kapı ilede camiye girmek mümkündür.Kürsü kısmı sade ve düzdür. Küp kısmı ise devrinin özelliklerini üzerinde taşımaktadır. Minare cami kaide ilişkileri çok güzel şekilde iyi bir kompozisyon içerisinde halledilmiştir.

-
- 26 Erdoğan M. Mimar Davut ağa, Türk ,M. XII(1955) S.188
Eyice S. T.San'at Tarihi D.G.S.A,1963 S.58
27 Ülgen H. İstanbul Camileri 1966

II MESCİD MİNARE KAİDELERİ (XVI Y.Y.)

22-HACI HASAN Mescidi Minare Kaidesi: (XVI Asır) Fatih(81-82)

Mescidin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kürsü ve küp kesme taştan yapılmıştır. Oldukça sade bir görünümü vardır. Gövde kısmı Kaide kısmının aksine taş ve tuğla ile oldukça dekoratif bir hal aldırılmıştır.

23- DİZDARİYE MESCİDİ Minare Kaidesi: (1505) Kadirga(83)

XVI asır başlarında yapılmış olması nedeniyle XV.asır mimari özelliklerinnin tümünü üzerinde toplamaktadır. Kürsü kısmı kare planlıdır.Küp kısmı XV asırda olduğu gibi basık baklavayada yedi sekizlerle geçilmiştir. Kalın gövdesi ile iyi bir uyum içerisindedir. (28)

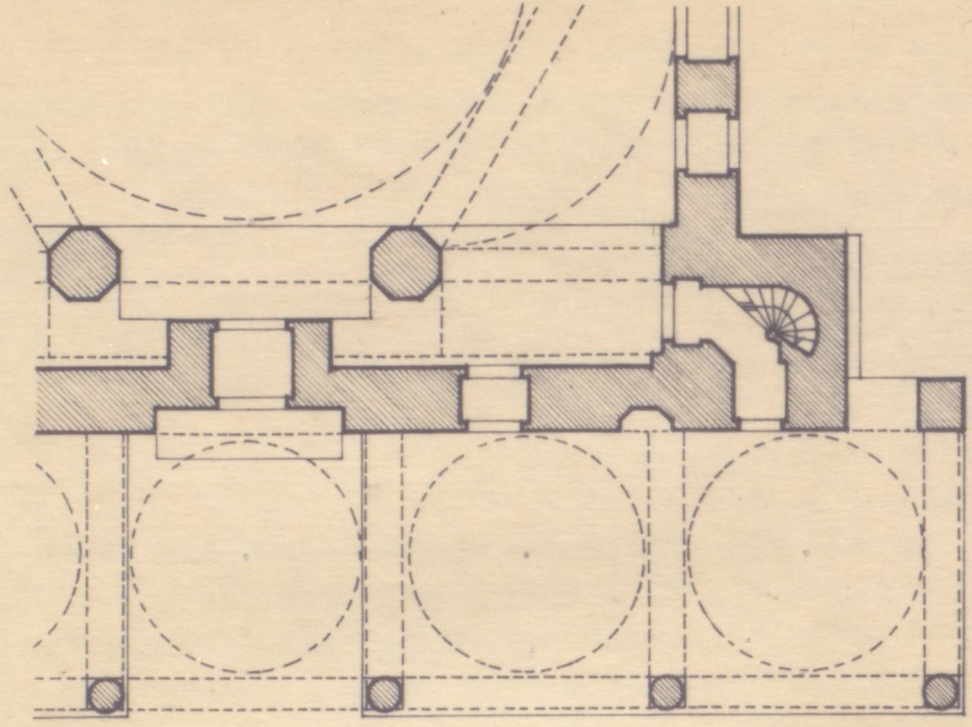
24-HACI EVHAT MESCİDİ Minare Kaidesi: (1585) Yediküle

Minaresinin oldukça süslü olmasına karşın mescidin kendisi oldukça basittir.Son senelerde cami tamamen yıkılıp yeniden yapılmıştır. Bunun yanında minare sağlam durumda olması nedeniyle mudahale yapılmamıştır.Orijinal durumunu muhafaza etmektedir. Kaide cami sağında kesme taştan yapılmıştır. Kürsü köşelerinde 3/4 sütunları burdada işlenmiştir. Bu sütunlar arasında aşağıda çiçek kabartmaları vardır. Küp kısmı yine piramidal üçgenlerle geçilmiştir. (29)

25 - RAMAZAN EFENDİ Mescidi Minare Kaidesi (1586)

Bu cami de Mimar Sinanın Son eserlerindendir. Bu da sade ve ufak bir yapıya sahip olmasına karşın,orta büyüklükteki camilerin minarelerini andırmaktadır. Kürsü XV.asırda yapılan Akbıyık mescidinde olduğu gibi üç sıra tuğla bir sıra taş olarak işlenmiştir.

Molla Celebi Camii Minare Kaidesi :

0 1 2 3 4 5m

Molla Celebi Cami Minare kaidesi planı Ş.25

Molla celebi cami minare kaidesi görünüşü (R 26)

Not
Tek minarelidir

3) XVII YÜZYIL

XVI. yüzyılda Mimar Sinan ile başlayan klâsik devir XVII. yüzyılda Mimar Mehmet Ağa, Mimar Mustafa Ağa, Mimar Ahmet Ağa ile devam etmiş ve klâsik üsluba yeni yeni değerler katmışlardır. Selâtin camileri diye adlandırdığımız büyük camilerden ikisi bu devirde yapılmıştır. Bunlardan biri Sultanahmet cami diğeri ise Yeni camidir.

26-SULTANAHMET Cami Minare Kaidesi: (1611-1617)
(Ş.27-R.28-Ş.28-R.29-84-85)

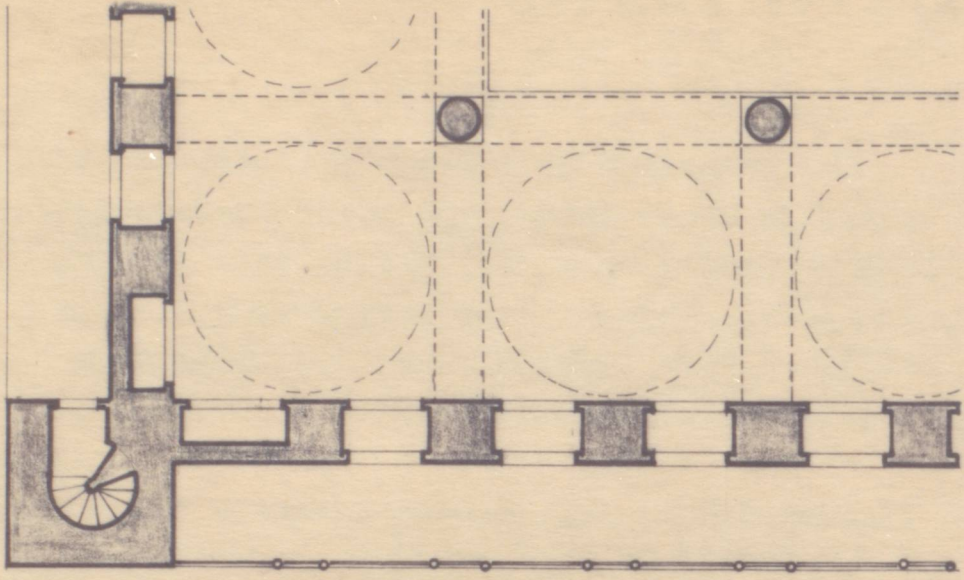
Sultaahmet cami 1611-1617 yıllarında I.Sultanahmet tarafından yaptırılmıştır. Mimar Mehmet Ağa'nın bir şahaseri olan bu cami altı minaresi ile iyi bir kompozisyon ve mimari uyum içerisindedir.

Mabetin dört köşesinde üçer ve harimin iki köşesinde ikişer şerefeli minarelerinin konumu ve yerlerinin seçilmesi ustalıkla halledilmiştir. Onaltı şerefeye sahip olması I.Sultan Ahmet'in onaltıncı padişah olduğu içindir denmektedir.

Mimar Mehmet Ağa, Süleymaniye ile Edirne'deki Selimiye caminden esinlenerek burada adete bunların bir kompozisyonunu yaratmıştır. Bunlar minare konumları içinde söylenebilir. Örneğin ,üç şerefeli minareler aşağı yukarı konum itibariyle Edirne'deki Selimiye, arkadaki iki şerefeli minarelerse Süleymaniyedeki gibidir. Ancak arkadaki iki minarenin kürsüleri, Süleymaniye'de dışarı çıkıntılı ve çok genli iken burada kürsüler kare olup dış revakların bitim yeri olmuştur.

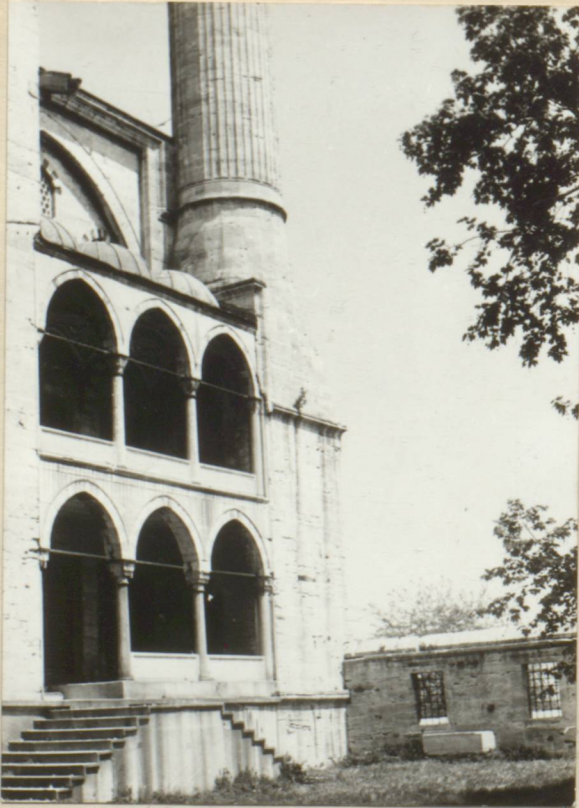
Kürsüler Mimar Sinan'ın son eserlerinde görülen fikre paralel olarak son derece sadedir. Bilhassa üç şerefeli minarelerde hiç süs yoktur. Yalnız iki şerefeli minarelerde kürsülerin köşelerinde tezyini köşe sütunları görülmekte ve bu köşe sütunların arası önce bir çerçeve ve içeriside üçe ayrılmıştır. Minare girişler Süleymaniye'nin aksine üçer şerefelilerde yan revaklar içine açılmışlardır. İki şerefelilerde ise ön harim giriş kapısı hizasından yanları giden ve minare ile sonuçlanan dış şekillere karşılıklı açılmaktadır. Kürsü kısmı bir silme ile nihayetlenmekte ve bunun üzerinde son derece nisbetli klâsik piramidal Türk üçgenleriyle geçilen küp kısmı oturmaktadır. Küp yukarda bir bilezikle nihayetlenerek gövdeye geçilmektedir.

SULTANAHMET Cami Sağı iki Serefeli Minare Kaidesi

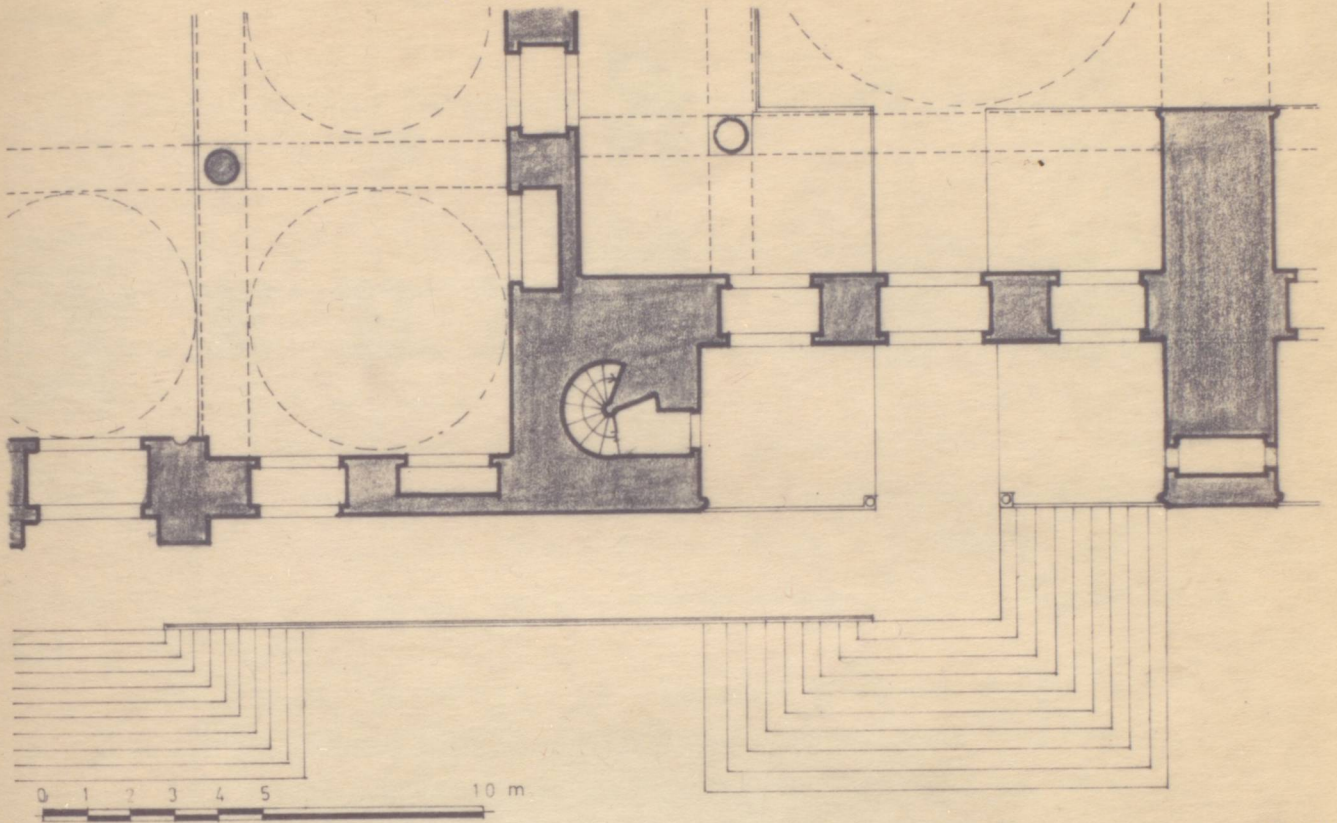
0 1 2 3 4 5 10 m

Sultanahmet cami sağı iki serefeli minare kaide plânı (Ş.27)

Sultanahmet cami sağı iki serefeli minare kaidesi görünüşü (R.28)

SULTANAHMET Cami Üç Şerefeli Minare Kaideleri:

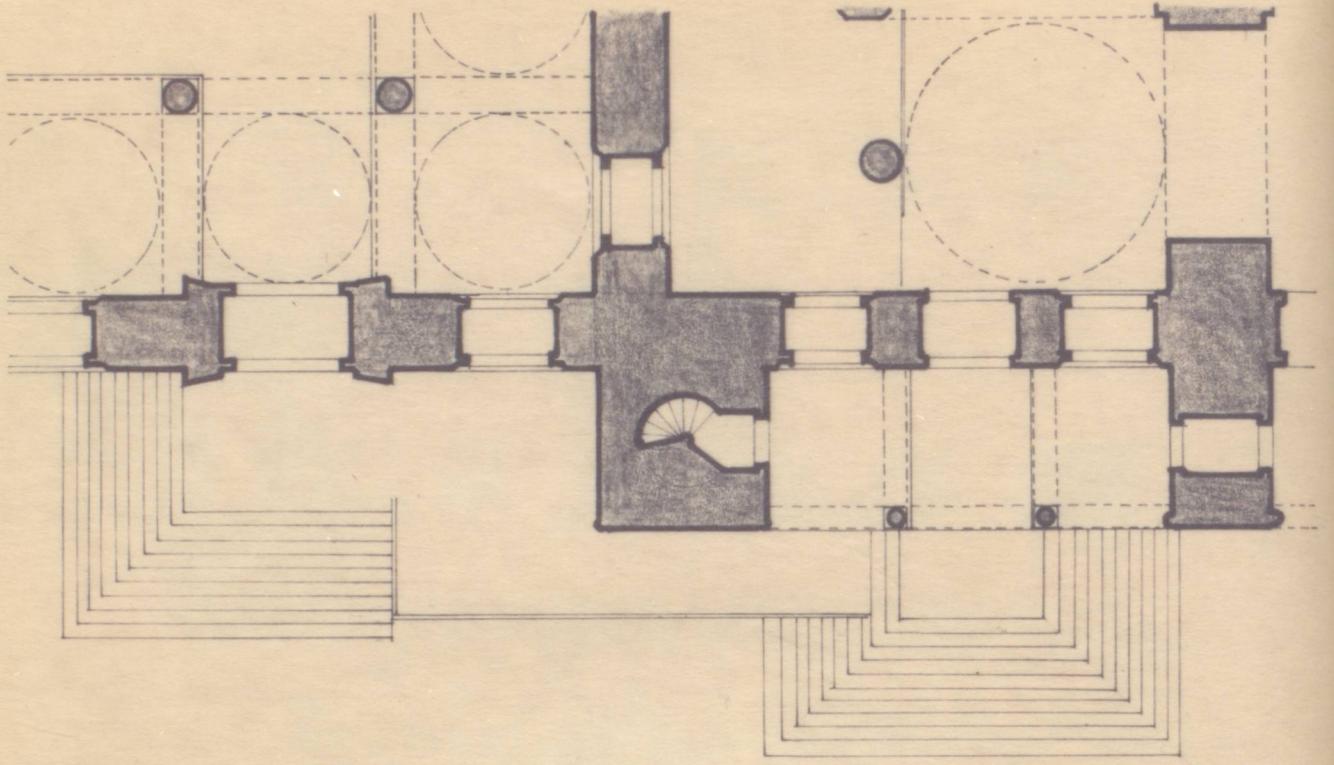

Sultanahmet cami sağ orta üç şerefeli minare kaidesi planı (Ş.28)

Sultanahmet cami sağ orta üç şerefeli minare kaidesi görünüşü
(R 29)

Yeni Cami Minare Kaideleri:

Yeni cami saġ minare kaide planı (Ş.30)

Yenicami saġ minare kaide görünüşü (R.31)

27-YENİCAMİ Minare Kaideleri (1598-1603 ve 1661-1663)
(Ş.3 - R.31-86-87)

Bu caminin yapımı çok uzun müddet devam etmesi ve bir kaç mimar değiştirmesi neticesinde bazı nisbetsizlikler göze çapmakla birlikte klâsik devrin son büyük camisidir denilebilir.

1598 de Mimar Davut Ağa tarafından Safiye Sultan için yapımına başlanan bu cami Mimar Davut Ağa'nın ölümü ile Mimar Dalgıç Ahmet Ağa tarafından devam edilen inşaat 1603 de durmuş ve yarım kalan inşaat 1661 de Valide Turhan Hatice Sultan tarafından Mimar Mustafa Ağa'ya devam ettirilerek 1663 de bitirilmiştir. (630)

Herbiriüçer şerefeli iki minaresi vardır. Harim ile esas mabetin birleştiği yerde yükselmektedir. Kürsüler Harim kotundaki bir Platfor üzerine oturmaktadır. Minare giriş kapıları esas mabetin girişindeki revak içine yani kible yönüne doğru açılmaktadır. Kürsü köşelerinde 3/4 sütunlar bulunmakta ve bu sütunlar ince silmelerle çerçevelenmiş olup oldukça sade görünümündedirler. Yan revakların ilk kemerleri kürsülerden başlamaktadır. Küp kısmı uzundur. Geçiş şekli bakımından Ayasofya'nın VI Murat minarelerini andırmaktadır. Küp kısmı bir bilezikle nihayetlenmekte ve gövde bunun üzerinden hemen başlamaktadır.

II . MESCİDLER

28-MELEK HATUN Mescidi Minare Kaidesi: (XVII. asır)

Mevlanekapısı'nda olan bu küçük mescidin minaresi değişik bir görünümündedir. Kürsü kısmı çok genlidir. Evvelki adı Kara ağaç mescidi olarak tanınan bu mescidin kürsü kısmı sade bir görünümündedir. (31) Bir silme ile küp kısmına gecilmektedir .Küp kısmı kürsü yüzlerinin kırılmasıyla oluşmuştur.

4) XVIII YÜZYIL

XVII. yüzyıldan ilk yarısından itibaren Osmanlı-Türk mimarisi eski karakteristik üslubunu kaybetmeye, dolayısıyla Mimariye yabancı kaynaklı eklentiler girmeye başlamıştır. Lâle devri ile kendini hissettirmeye başlayan Barok üslup minare kaideleri üzerinde tesirini göstermekte geçikmemiştir. Çok ince ve süslü minareler yapılmaya başlanmıştır. Buna paralel olarakta kürsülerde bir takım girinti ve çıkıntılar ve gereksiz süsler hakim olmuştur. Küp kısmında ise fonksiyonunun gereği ikinci plana itilerek ön plana bir takım zorlamalar dahi yapılarak süs unsuru geçmiştir.(32)

I CAMİLER:

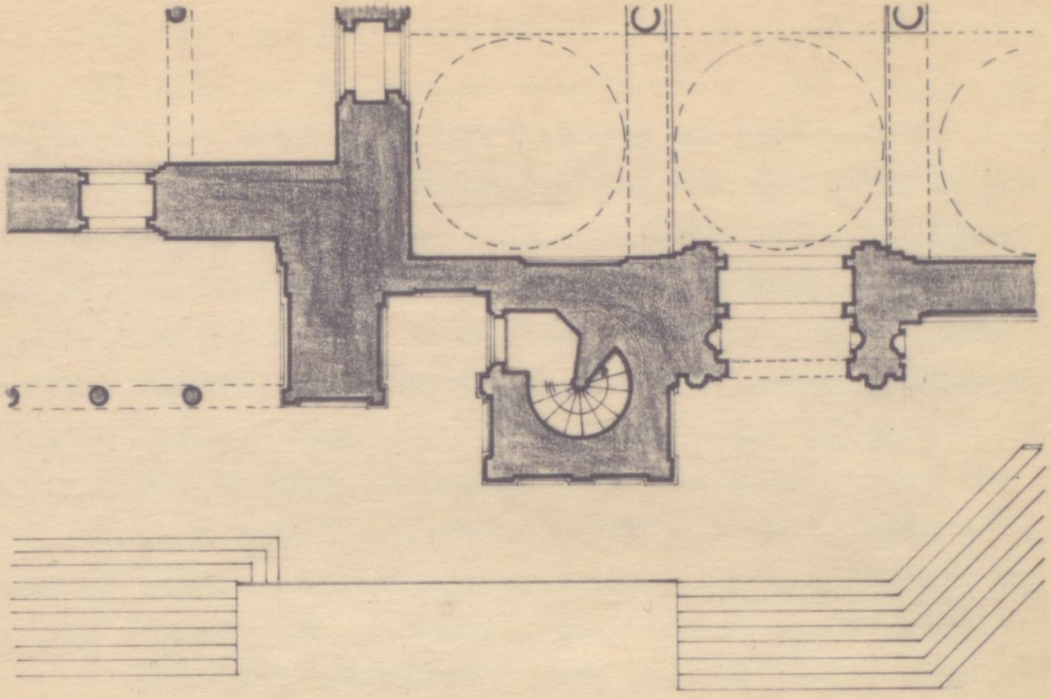
29.NURUOSMANİYE Cami Minare Kaidesi:(1748-1755) S (32 R 33 88)

Mahmut I tarafından inşasına başlanan bu cami ölümü üzerine yerine geçen Osman III tarafından bitirilmiştir. Herbiri iki şerefeli mermer kaideli olan bu caminin kürsü kısmına dekoratif açıdan bakılacak olursa klâsik üslubun hiç bir özelliğini üzerinde bulmak mümkün değildir. Mermerin hesapsız bir şekilde kullanıldığı kürsülerin cephelerinde, bir takım payeler ve bunlara dayanan kemerlerle süslenmiştir.

31 Eyice S. T.San'at tarihi S.63 D.G.2.A

32 Kuban D. Barok S.27

Nuruosmaniye Cami Minare Kaideleri:

Nuruosmaniye cami sol minare kaidesi planı (Ş.32)

Nuruosmaniye cami sol minare kaidesi görüşü (R.33)

Bu kemer, silme ve payelerde Barok üslup hakimdir. Çok geniş bir sacak ~~ilave~~ oluşturularak silmelerle nihayetlendirilen kürsü kısmı üzerindeki küp nisbetsiz ve küçüktür. küp kısmında geçiş endişesi duyulmadan hemen kırılıverilmiş ve yuvarlatılarak bir bilezikle gödeye geçilmiştir.

Bunun yanında dekoratif eklentiler dışında minare kaidesine baktığımızda klâsik devrin özellikleri hiç yok demeyiz. Bir kere minare konum itibarıyla klâsik devirdeki yerini "Hafim- cami" korumaktadır. Minara giriş kapısı Fatih cami giriş kapısını andırmaktadır. Bunlar yanında küp kısmı azda olsa klâsik devirdeki formunu kaybetmemiştir. İlerde bu özelliklerde kaybolacak ,çok değişik tipte ve yerde minare kaide uygulamaları yapılacaktır. Bu yönüyle denilebilir ki Nuruosmaniye cami bir geçiş devrinin ürünüdür.

30- AYAZMA Cami Minare Kaidesi: (1759-1760) Üsküdar (89)

III. Mustafa tarafından annesi Mihrişah Emine Sultan ile kardeşi Süleyman'ın hatıraları için yaptırttığı bu camide Barok üslup hakimdir. (33) İnce bir minareye sahiptir. Kürsü köşeleri kare payeler halinde çıkıntılı olup kare bir plana sahiptir. Kürsü kısa silmelerle aniden kesilip, küp kısmına klâsik devir tüm özelliklerini yetirecek değişik bir görünüm verilmiştir. Yuvarlak bileziklerle sanki bir sütun kaidesini andırır şekilde sadece dekoratif anlamda başlatılan küp gövdeden biraz kalınca yapılmış ve üzerine çerçeveli işlemler konmuştur. Böylece bu yeni şekliyle fonksiyonunun gereksinimlerinden ziyade dekoratif unsurlar ön plana çıkmıştır.

31- LÂLELİ Cami Minare Kaideleri: (1763) (90 . 91)

Bu camide III. Mustafa tarafından yaptırılmıştır. tek şerefeli iki minareye sahiptir. Bu minarelerin sağ tarafındaki olanı önce sol taraftaki olanı bundan altı yıl sonra yaptırıldığı söylenmektedir. (34) Kürsü ve küp kısmı hiç bir özellik göstermemekle birlikte klâsik devrin özelliklerini nisbetsizde olsa taşımaktadır. Küp kısmı kısa silmelerle nihayetlemekte olup devrine göre oldukça sade bir görünümü vardır. Küp kısmı pramidal ve türk üçgenleriyle geçilmiştir. Gövde

kısmı çok incelenmiş bunun yanında küp kısımda kısa tururulmuş geçiş zorlanmış ve bunun neticesinde de nisbetsiz bir durum ortaya çıkmıştır.

32- CEZERİ KASIM PAŞA cami minare kaidesi (XVIII asır) eyüp

Ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte 1725 tarihinde yapıldığı söylenmektedir.(35) Minare kaidesi kesme taştan yapılmış olup klâsik devrin özelliklerini kısmen de olsa üzerinde taşımaktadır. Kare bir kürsüye sahiptir. Piramidal küp bir özellik göstermez.

33-KÜRKÇÜBAŞ Cami minare Kaidesi: (XVIII asır.) Topkapı (93-94)

Bu caminin minareside kare bir kürsüye sahip olup caminin sağındadır. Çok kısa bir küp'e sahiptir.Küp aniden kırılıvermiş hissi uyandırmaktadır. Klasik davir özelliklerini yinede üzerinde bulundurmaktadır. Kürsü çok sade ve kare planlıdır. Ortasından bir silme ile ikiye ayrılmıştır. Akça-geçmez taş işçiliği vardır.

34- ZEYNEP SULTAN Cami Minare Kaidesi: (1770)

Minarelerin incelenmesi, teknik bakımdan getirdiği değişikliklerin en güzel örneklerinden biridir.Minare Caminin sağındadır. Kaide kısmı kesme taştandır. Küp kısmı üstünde dört tarafa süs payeleri konmuştur. bunlar nisbetsizdir.Bunun yanında minare gövdesi orijinal bir işçiliğe sahiptir.

35 -ŞEPSEFA KADIN Cami Minare Kaidesi:(1788)(95)

Abdülhamit I tarafından kadınlarından Şepsefa adına yaptırılmıştır. Kürsü kısmı sade ve düzdür. Epeyce yüksektir. Son senelerde restore edilmiştir. Kürsü orijinaldir. Küp kısmı klasik devir özelliklerini üzerinde taşır. kaide kesme taştan olup caminin sağında yer alır.

33 Eyice S, İstanbul Nol84 Kuban D. Barok S.29

34 Hadika I.S.23 Eyice S, İstanbul No 58

35 Eyice S. T.San'atı S,71

3) XIX YÜZYIL

XIX yüz yılda tamamen Barok ve Ampir üslup ve XIX. yüzyılın ortalarına doğrudan Eklektik üslup hakim olmuştur. Eklektik devir mimaride alabildiğine fantazilerin yayıldığı bir devirdir. Bu devirde bir üslup karışıklığı alabildiğine hüküm sürmüş, her üsluptan denemeler yapılmış hatta bunlar karıştırılarak hangi üsluba ait olduğu belirsiz tuhaf mimari yapıtlar ortaya çıkmıştır.

Bu devirde hayli cami yapılmış olmakla birlikte minare kaidelerinde büyük değişiklikler meydana gelmiş Kimilerinde kürsü ya çok uzamış yada tamamen ortadan kalkmış, küpse; bazılarında değişik formlar verilmiş bazılarında ise yok deno-
cek kadar azalmıştır.

36. BEYLERBEYİ Cami Minare Kaidesi (1811) (Ş.34-R35-96)

I. Abdülhamit tarafından yaptırılan camide birer şerefeli iki minaresi vardır. Bu minareler 1811 tarihinde II. Mahmut tarafından yaptırılmıştır. (36) Minare kürsüleri oldukça yüksekmış ve köşeleri paye şeklinde kabartılmıştır. Küp kısmı kabaatmalı dilimli soğan şeklindedir. Bu şekli ile bu devirde yapılmış olan Nusretiye ve Selimiye caminin küplerine benzemektedir.

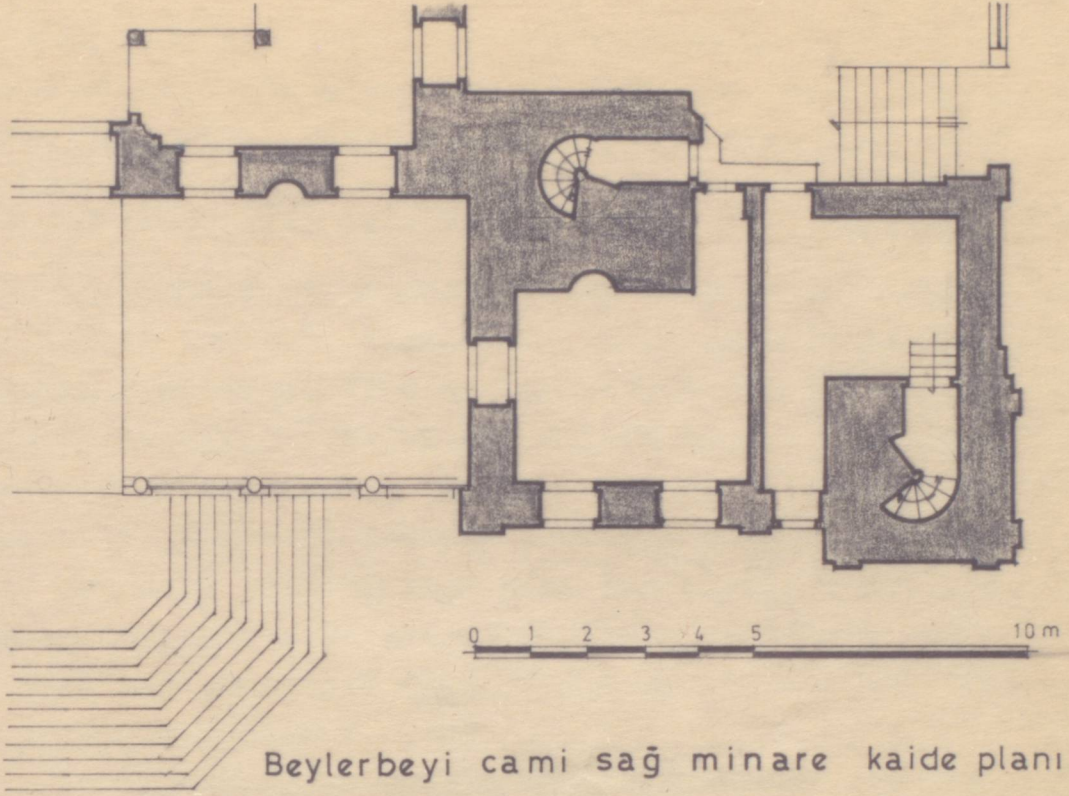
37. SELİMİYE Cami Minare Kaidesi : (1825) Üsküdar (97-98)

III. Selim tarafından 1801-1806 tarihleri arasında yapılmış olan bu caminin minareleri kalın görülerek inceltilmek istenmiş fakat 1822 de esen şiddetli bir lodos rüzgarı ile yıkılmıştır. (37) II. Mahmut tarafından yeniden yaptırılan minareler tek şerefeli olup iki tanedir. Kürsüler asrın başından beri gelişen "Kasne-i hümayun" a bitişik minare tipinde olup oldukça yüksektir.

36 Kuban D. Barok ,S.33 Eyice S. İstanbul No 194

37 Eyice S. T.San'ati, S.66

BEYLERBEYİ Cami Minare Kaide leri:

Beylerbeyi cami sağ minare kaide görünüşü (R 35)

Köşeler paye şeklinde kabartmalıdır. Bunlar yukarıda bir kemeri taşımaktadır. Küp kısmı tamamen devrinin özelliklerini göstermekte beylerbeyi caminde olduğu gibi soğan şeklindedir.

38 - NUSRETİYE Cami Minare Kaideleri: (1822)(99 100)

II. Mahmut tarafından Kirkor Balyana yaptırılan bu caminin ikişer şerefeli minareleri XIX asrın başlarından beri görülen, son cemaat yeri üstüne ikinci bir kat teşkil edilen "Kasr-ı humayun" köşelerinde bulunmaktadır. Böylece Klasik devir mimarının Harim- son cemaat yeri- cami duvarlarının birleştiği yerde ve dışarda yükselen minareler terk edilmiştir. Zaten bu devirde cami plan şemalarında değişikliğe uğramış Harim kısmı çok kere ortadan kalkmış ve Klasik devirdeki gibi "Sehâtin camileri" diye adlandırığımız büyüklükte camilerde yapılamamıştır. (38)

Kürsüleri bu devrin özelliğinden dolayı çok yüksektir. Kare planlı olup Silmelerle üç kısma bölünmüştür. Minare kapılarına tres üç basamak merdevenle çıkılmaktadır. Barok ve Ampir üslupta yapılmıştır. Küp kısmı soğan şeklinde olup kalın yaprak tezyinatı şeritler halinde işlenmiştir. Bu yaprak tezyinatlar sadece dekoratif bir manada işlenmiş olup yukarıda kalın bir bilezikle bitirilmiş ve bunun üzerine, hemen hemen istanbul minarelerinin en incesi diye bileceğimiz gövde kısmı başlamaktadır.

39-FUAT PAŞA CAMİ Minare Kaidesi (1865) Sultan Ahmet

Keceçi zade Fuat Paşa tarafından eski bir cami yerine yeniden yaptırılan bu caminin minare kaidesinde hiç bir özelliği olmayan, devrinin mimari karakterini yansıtan bir görünümündedir. Kare planlı bir kürsüsü vardır. Küp kısmı hiç kalmamıştır. bunun yerine bir kaç daralan bilezikle halledilmiştir.

38 Eyice S. T. San'at "Cami içindeki mahfel-i humayun dan ayrı olarak ve merasim günlerinde hünkarın istirahatine ve hatta ufak kabullerine tahsis olunan küçük ölçüdeki kasırlar halindeki bu eklere ,Kasr-ı Humayun ,demek belki daha doğru olur." diye tariflendirilen bu deyimi bizde bu şekli ile kul kullandık.

6) X X. YÜZYIL

XX.yüz yılda XVIII ve XIX yüzyılda hüküm süren batı kaynaklı mimari üslüplara tepki olarak ,Türk mimarları tarafından başlatılan Neo- klâsik akımı bu güne dek sürdürülmekle birlikte başarılı örnekler verilememiştir. Bugün büyük ebatta bazı klasik devir özelliklerini taşıyan camiler yapılmış ve yapılma- yada devam edilmekle birlikte klâsik devrin tesiri altında çok kalınmaktadır.

40-ŞİŞLİ Cami Minare Kaidesi: (1947)

Mimar Vasfi Egeli tarafından yapılan şişli cami Neo- klâsik üslubun aynen kopyesinden ibaret tipik örneklerdendir. Dikkade değer hiç bir özelliği yoktur. Minare kaidesi klâsik devirde olduğu gibi yine sağdadır. Küp kısmı yine türk üçgenle- riyle geçilmiştir.(39)

**B) BİNA BEDEN DUVARI ÜZERİNE
İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ:**

B) BİNA BEDEN DUVAR ÜZERİNE İNŞAA EDİLMİŞ MİNARE
KAİDELERİ:

Bu sistemde,minare kaidesi,cami beden duvarı içine alınarak,hem köşe yada duvar fonksiyonuna cevap vermek hemde minare kaidesi fonksiyonu gördürülmek istenmiştir.Bu tarz XV.yüz yılda pek benimsenmemiş bazı küçük mescitlerde denemeden öteye gitmemiştir. Ançak XVI.yüzyılda Mimar Sinan tarafından başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Bilhassa XIX. yüzyılda Barok ve Ampir üslup hakimiyetinde daha çok önem kazanmış XIX. asrın son yarısında yapılan önemli çamilerde hemen hemen hepsinde bu tarz yapım gerçekleştirilmiştir. Ançak Mimar Sinan devrinin klâsik üslubundan farklı bir durum göstermektedir. Klâsik üslupta minaralar ana mekanın köşelerinden çıkarken bu üslupta "Kasr-ı hûmayun diye adlandırdığımız Padişah dinlenme mahvelleri köşelerinden çıkarılmıştır.

1 XV. YÜZYIL

MESCİD'LER

41 - MOLLA HÜSREV Mescidi Minare Kaidesi (1491) vefa(102)

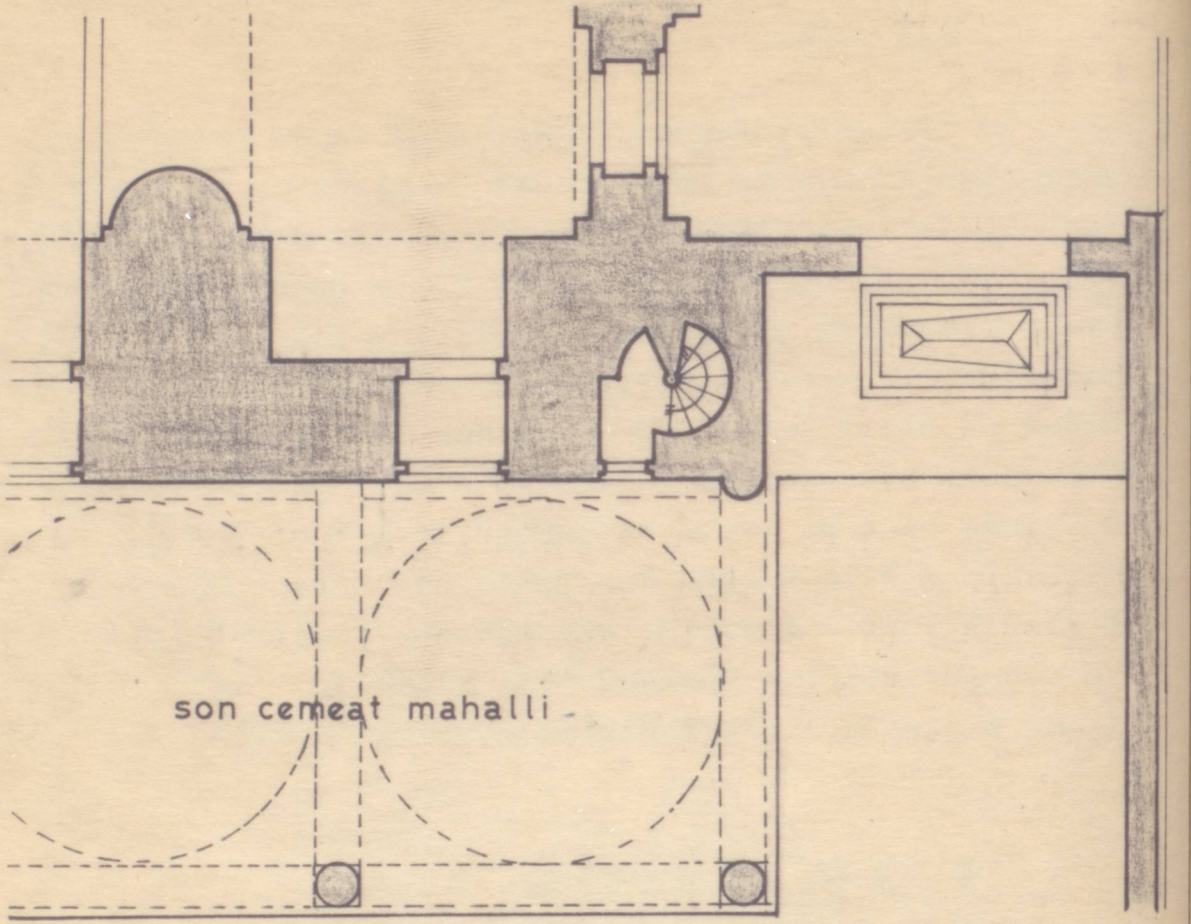
Bu mescidin minaresi her ne kadar esas bina beden duvarı üzerinden çıkmıyorsa da, ahşap saçaklı son cemaat yeri ile meşrutanın içinde kalması nedeniyle bu guruba dahil edilmiştir. Kürsü ve küp devrin özelliklerini göstermekte olup kesme taştan yapılmıştır.(38)

42. MOLLA GÜRANİ Mescidi Minare Kaidesi:(XV.Yüzyıl)(103 104)

Kiliseden camiye çevrilen bu mabetin minaresi kalın gövdeli olup yan bölme duvar köşesi üzerine inşaa edilmiştir. Küp kısa olup bu devir özelliklerini pek göstermemektedir(39)

38 Eyice S. T.San'atı S.46

39 Öz Tahsin İstanbul camileri C.I

Mihrimah Sultan cami sağ minare kaide planı (S 38)

Mihrimah Sultan cami minare kaide görünüsü (R.39)

2) XVI. YÜZYIL

43-Camiler:

İSKELE MİHRİMAH SULTAN Cami Minare Kaidesi: (1548)(S.38-39
104-105-106)

Mimar Sinan'ın bu espride yaptığı ilk büyük eseridir. Bu eserde minare kürsüleri iki yan köşeye o şekilde yerleştirilmiştir ki farketmek ancak dikkatli bir gözlemlenle olmaktadır. Minare kaidesinden hiç bir fedakarlık yapmadan içeriye yarısını vermiş yine gizlemek içinde içerde nişler teşkiletmiştir. Dışarda ise son cemaat mahallinin bir kemerini minare kaidesinin dış yüzüne bastırmış ve öbür dış yüzünü ise harim duvarını başlatarak gizlemiştir. Minare giriş kapıları son cemaat mahalline açılmakta ve soldaki kapı üzerinde kakma tekniğinde mozaik kitâbe bulunmaktadır. (40)

Kürsüler çeşitli silme ve çerçevelere ayrılmış ve bunlar içine üst üste ikişer niş yapılmıştır. Küp kısmı ise yine normal klâsik devir özelliklerini üzerinde toplamaktadır.

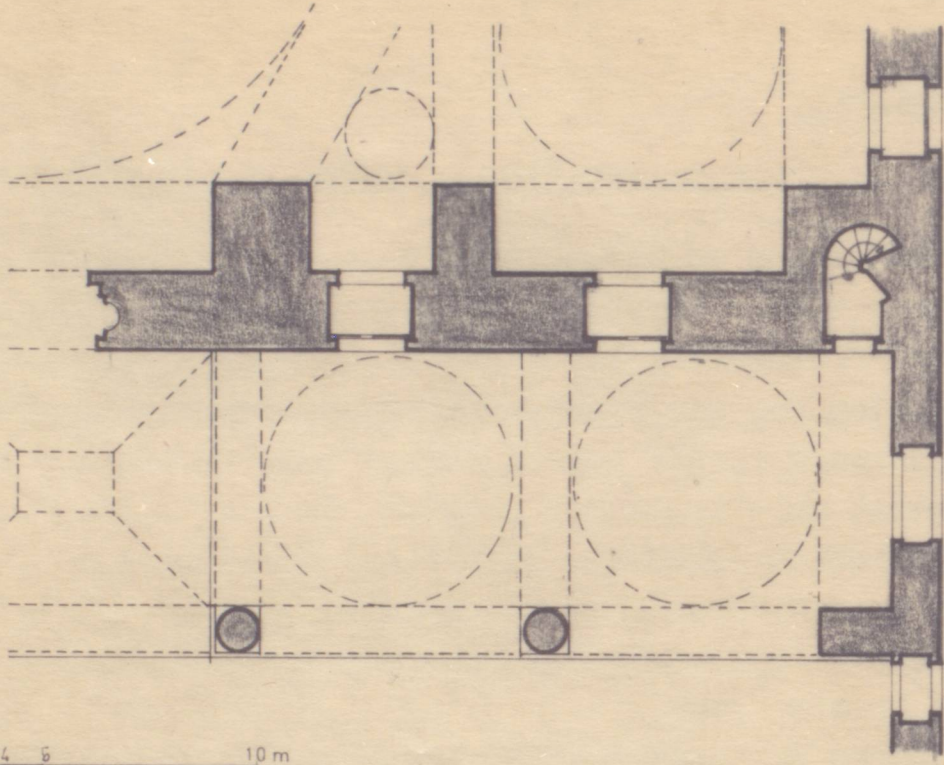
44- SİNAN PAŞA Cami Minare Kaidesi: (1555) Beşiktaş(S.40-R41107)

Sinan Paşa camide Mimar Sinan'ın bir eseridir. Burda minare için ayrıca bir kürsü yapılmamış ve iki duvarın teşkil ettiği köşeye minare kaidesi oluşturulmuştur. Küp kısmı sade ve köşeleri birer satır halinde kesilmiş pramidal türk üçgeni şeklindedir. Camide olduğu gibi burdada Sinan'ın tüm özelliklerini görmek mümkündür.

45- RÜSTEM PAŞA Cami Minare Kaidesi: (1555) Tahtakale(108)

BU eserde mimar Sinan'ın bir eseri olup Beşiktaş'taki Sinan Paşa caminin minare kaidesine benzerlik göstermekte ancak Minare çıkış kapısı altı sütunlu ve beş kubbe üzerine oturan son cemaat mahalline açılmaktadır. Zaten Caminin planlaması kendine has bir görünümde olup cami ikinci kata oturmaktadır. Küp kısmı devrinin normal minare küplerindeki gibidir. Bu minarenin bir özelliği minareye üst mahvelden ikinci bir kapı daha açılmasıdır.

SİNANPAŞA Cami Minare Kaidesi:

Sinanpaşa cami minare kaidesi planı (S.40)

Sinanpaşa cami minare kaide görünüşü (R 41)

Bu camide Mimar Sinan'ın eserlerindendir.Yakın zamanda yeniden restore edilmekle birlikte kaide kısmına pek dokunulmamıştır.

Dikkate değer özelliği burdada minare kaidesi iki duvarın birleştiği yerde oluşmasıdır. Minare giriş kapısı bunda son cemmaat mahalline acılmaktadır. Başkacada farklı bir özelliği yoktur.

3) XIX. YÜZYIL

CAMİLER:

DOLMABAĞÇE Cami Minare Kaidesi (1854) S 44 (R 45 110)

Bezmialem Valide Sultan tarafından yaptırılmaya başlanılan bu cami ölümü üzerine Abdülmecit tarafından tamamlanmıştır. Son zamanlara kadar deniz mezesi olarak kullanılan bu mabet şimdi ibadete açıktır.(40)

Ampir üslubun en güzel örneklerinden biri olan bu cami yerinde verdiği özellikle güzel bir görünümündedir. Bu devrede yapılan camiler içerisinde en nisbetli ve konumunun iyi halledilmiş olanlarının başında gelir.

Kürsüler,Başlı başına bir bina teşkil eden padişah Kasr-ı humayuntunun köşelerinden yükselmektedir.kürsüler bu köşelere gizlenmiş olup küp kısmı çok gen küçük kısımla oluşmakta ve minare gövdesine intikal yuvarlak simitlerle olmaktadır.

Bütün deniz kenarındaki camilerde olduğu gibi bu binada kazık temeller üzerine oturmaktadır.

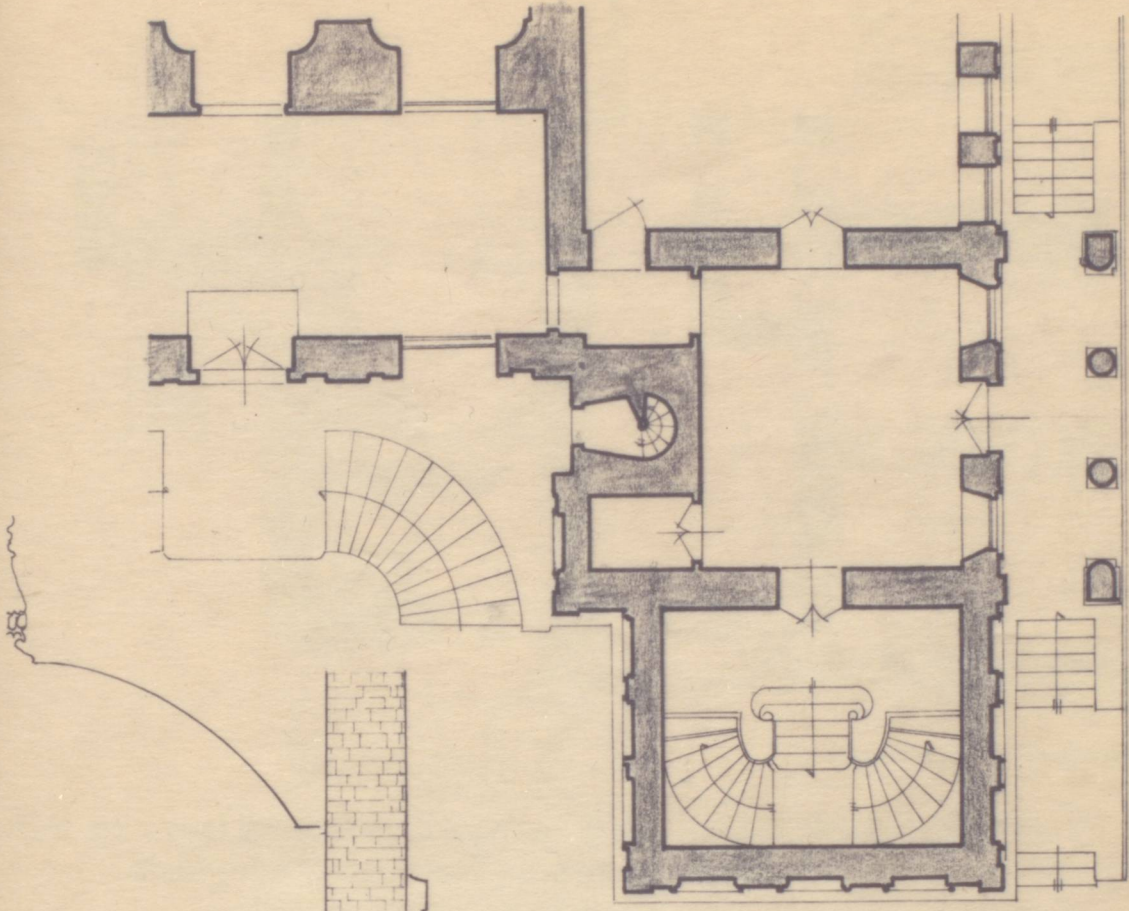
ORTAKÖY Cami Minare kaidesi:(1854-1855) S42 (R 43 111)

Abdülmecit tarafından Karabet Balyan'a yaptırılan ortaköy cami Ampir üsluptaki Dolmabahçe cami ile aynı devrede yapılmıştır. Aynı mimarın eseridir. Yalnız burada minare konum itibariyle farklı olup kaide iç köşeye (Kasr-ı humayun'un) getirilmiş ve küp kısmı tamamen kalkmış gövde geçişi bir sütun kaidesini hatırlatmaktadır. Cami halen ibadete kapalı olup restore edilmektedir. Bu devirde yapılan camilerin ekserisinde taş temininde çekilen güçlük nedeniyle dayanıklı olmayan taşlar kullanılmış ve deniz kenarında olması sebebiyle kısa zamanda tahrip olmuşlardır.Bu caminin tahrip olma nedeninin biride dolma zemin üzerine oturmasıdır.

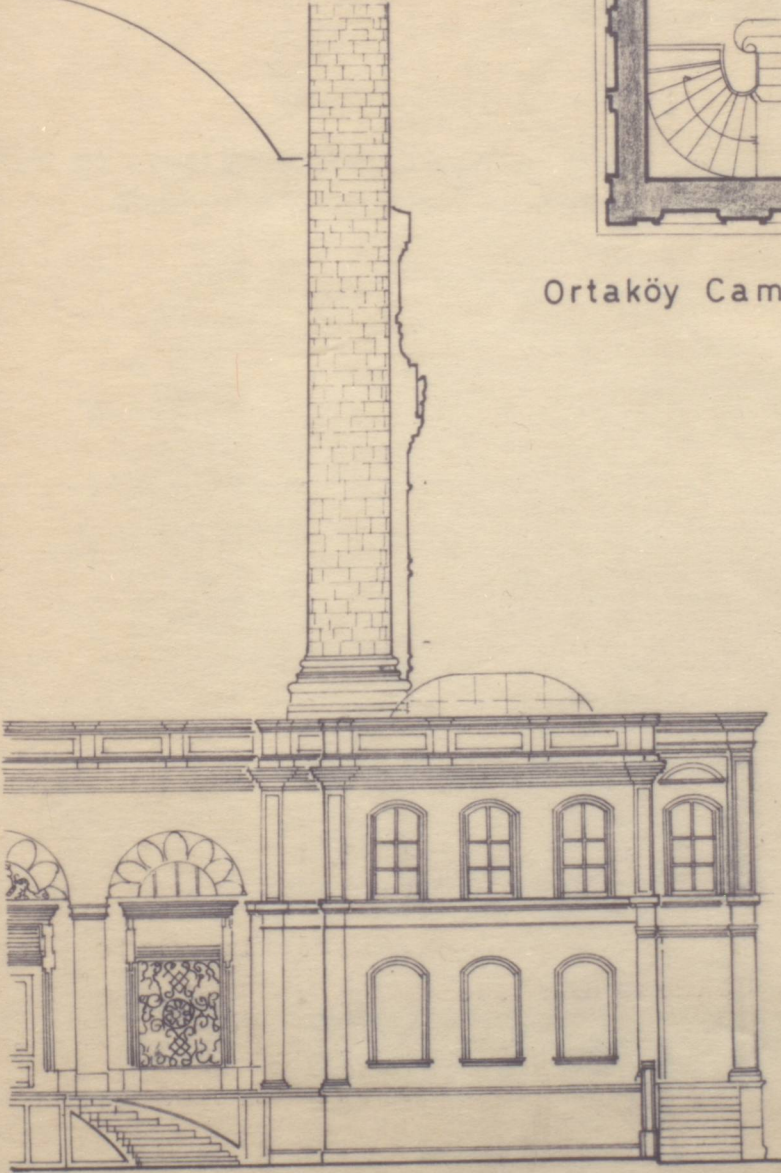
AKSARAY VALİDE Cami Minare Kaidesi: (1871)(S.46-R.47-112)

Sultan Aziz annesi Pertevniyal Valide adına Sirkiz Balyan tarafından yapılan bu cami mimari üslup olarak çok karışık ve hiç bir üsluba girmeyen bir özellik gösterir. Türk üslubundan alınan klâsik motifler kullanılmış olmasına rağmen ahenk bulunamamıştır. Böylece ortaya hayli garip bir mimari çıkmıştır. Çok gereksiz süsler kullanılmıştır.

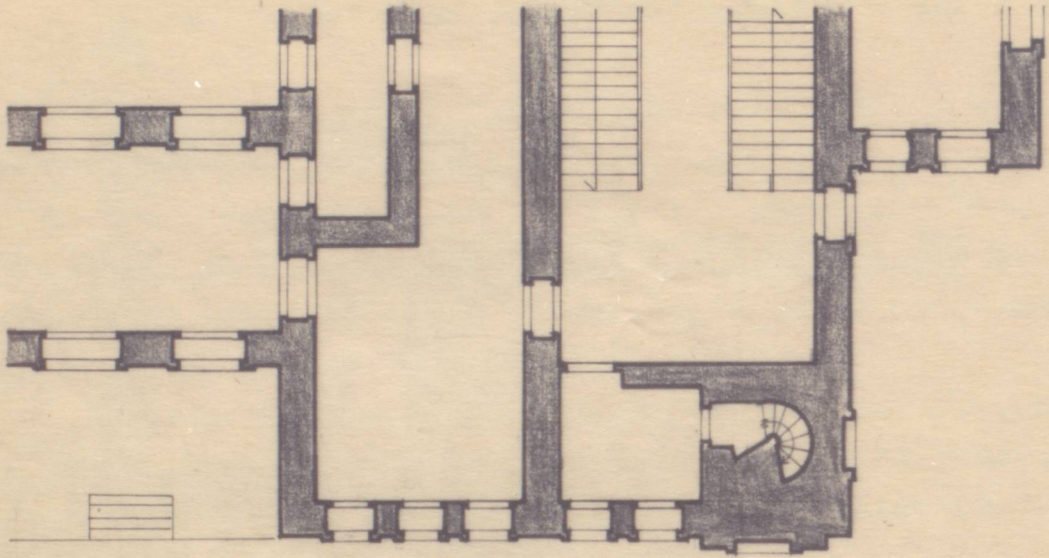
Kasrı humayun köşelerinden yükselen tek şerefeli minarelerinin kürsülere tekebul eden alt kısımlarında hesapsız klâsik motifler kullanılmıştır. Küp kısmı iyice kalkmıştır. İki bilezikle geçiş temin edilmiştir.

Ortaköy Cami sağ minare kaidesi planı
(Ş.42)

Ortaköy cami sağ minare kaidesi görünüşü
(Ş.43)

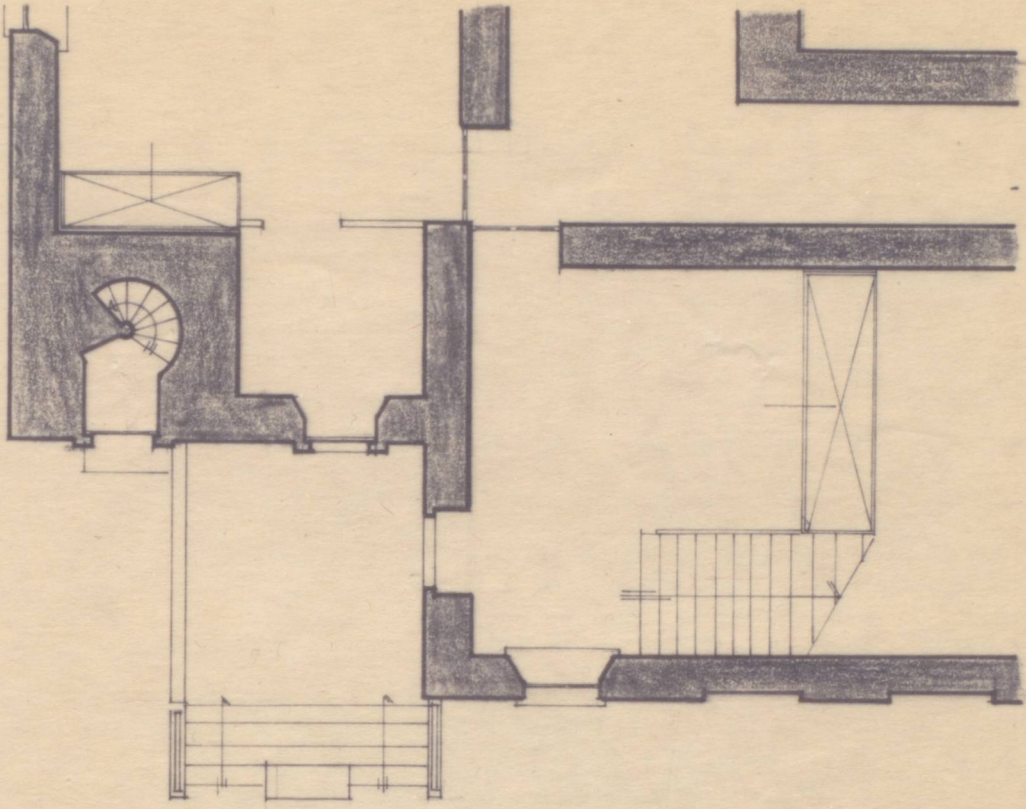

Dolmabahçe cami sağı minare kaide planı (Ş.44)

Dolmabahçe cami sağı minare kaide görünüşü (R.45)

VALİDE Camii (Aksaray) Minare Kaidesi:

Valide cami (Aksaray) sol minare kaidesi planı (46)

Valide cami (Aksaray) sol minare kaide görünüşü (Ş . 47)

**C) BİNADAN TAMAMEN AYRI OLARAK
BİNA YANINA İNŞA EDİLMİŞ
MİNARE KAİDELERİ .**

C) BİNADAN TEMAMEN AYRI OLARAK BİNA YANINA İNŞA EDİLMİŞ MİNARE KAİDELERİ:

Bunların İstanbul'da sayıları az olmasına karşın Değişik özellik göstermeleri ve çoklarıda sonradan camiye çevrilmiş binalarda görüldüğü için sonradan bınaya müdahale ile gerçekleştirildiğinden ayrı bir bölüm halinde sunmayı uygun gördük. Çünkü böyle minarelerinin çoğu farklı mimari devir ve karektere sahip olan iki üslubun birleşmesi şeklinde oluştuğu için ne derece başarılı olup olunmadığı incelenmesi lazım gelen bir konudur.

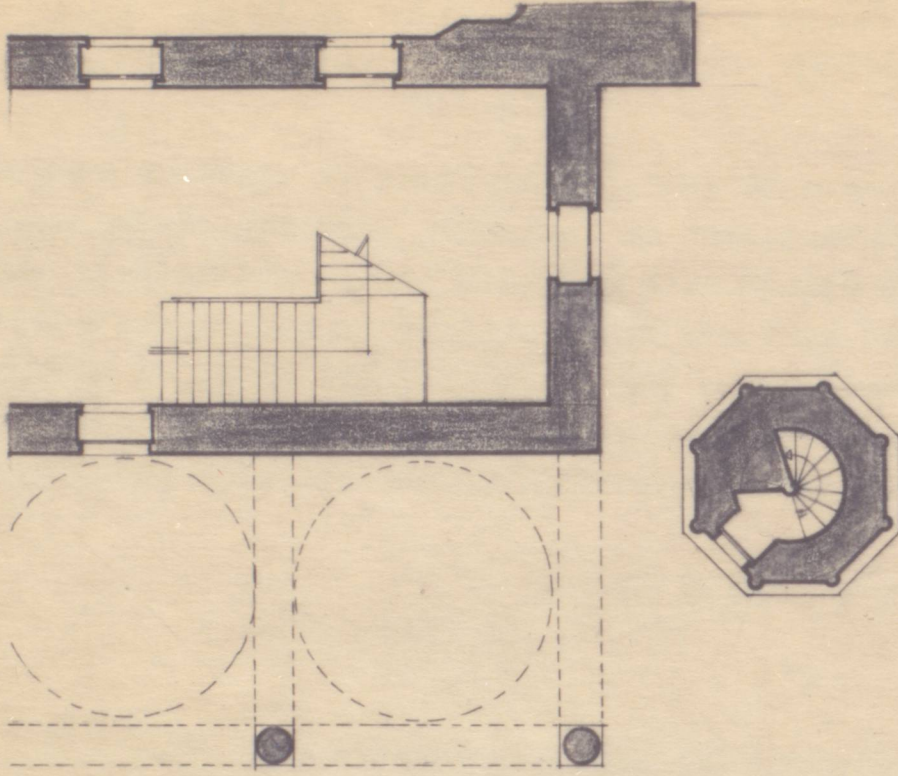
1) XV. YÜZYIL

ZEYREK CAMİ Minare Kaidesi : (XV. yüzyıl)(113)

Bu bina Bizans devrine ait St. Sauverur Pantokrator kilisesinden Fatih devrinde önceleri medreseye daha sonrada camiye çevrilmiştir. Sağ tarafta bir minaresi olup bu minare orijinal minaresi olduğu şüphesizdir. Ancak minarenin kürsüsü yerine geçen kemer ayakları enteresan durum arz eder buna benzer bir örnekte Tahtakalede ki Daya Hatun caminin minare kaidesidir. Daya Hatun'da dışardan görülmemekle birlikte minare altında bir Bizans sarnıcı bulunmakta ve minare bu sarnıcın ayaklarından birinin üzerine basmaktadır. (41)

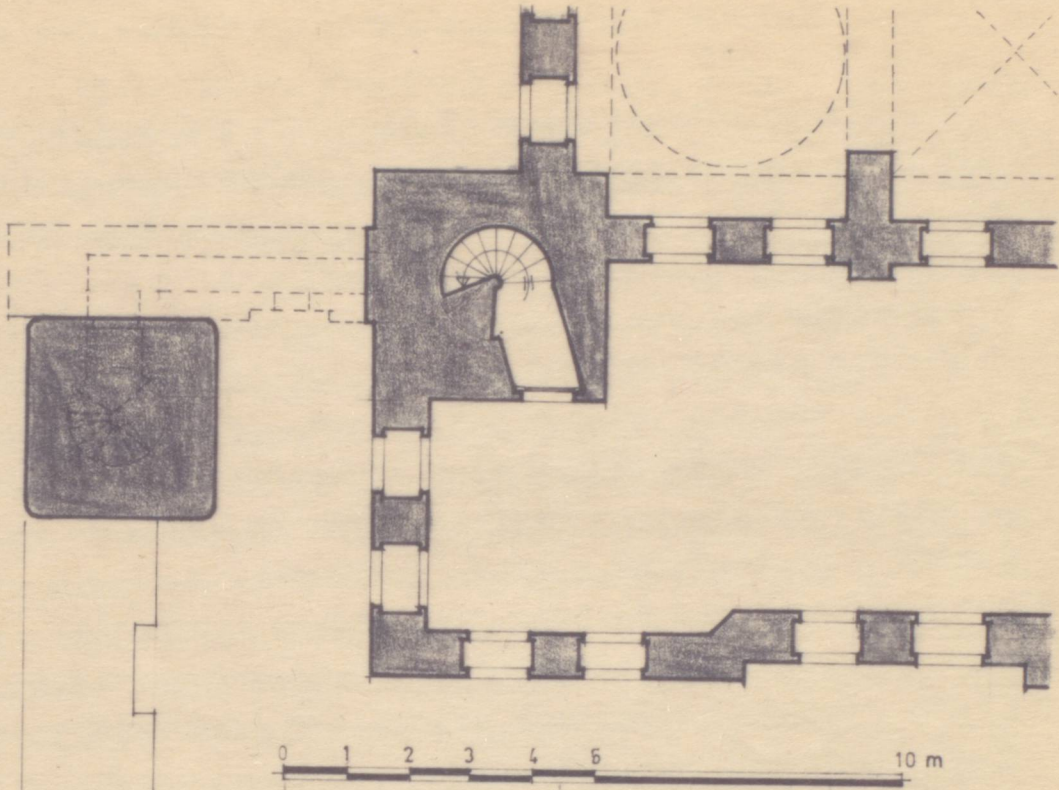
41 Öz.Tahsin, İstanbul Camileri S,

KÜÇÜK AYASOFYA Cami Minare Kaidesi:

Küçük Ayasofya Cami Minare kaidesi planı(S 48)

Küçük Ayasofya Cami Minare Kai de görünüşü(R 48)

Sokullu cami minare kaidesi planı (S.49)

Sokullu cami minare kaide görünüşü (R.49)

Not

Plan ve resimdende görüldüğü gibi kaide gövdeye kadar dolu yapılmıştır. Buraya kadar bina yanından çıkılmakta ve minareye desdek verilmiş gibi yapılan bir kemer üzerindeki yoldan minare gövdesine ulaşılmaktadır.

2) XVIII. YÜZYIL

KÜÇÜK AYASAFYA Cami Minare Kaidesi: (1760) Çatladıkapı
S 48 R 48 115

Bir Bizans kilisesinden II.Bayazıt zamanında,Hüseyin Ağa tarafından camiye çevrilmiş ve bu günkü mineresi ise Sadrazam Mehmet Paşa tarafından 1762 tarihinde Binadan tamamen ayrı olarak yanına ilave edilmiştir.(42)

Enteresan bir yapım tarzı gösteren bu minare yakın zamana dek yıkık kalmış ve 1956 tarihindeki bir restorasyonda küp kısmından sonrası yeniden yapılmıştır.(43) Küp kısmı dahil bu günkü durumda orijinal durumunu korumaktadır.XVII. yüzyılda yabancı tesirleri ile yeni şekiller alan minarelerin en güzel örneklerinden biri olması yanında iki buçuk asır kendisinden önce yapılan Koca Mustafa Paşa Cami Minare kaidesine şaşırlacak kadar benzerlik göstermektedir. Böylece denebilirki,Koça Mustafa Paşa minare kaidesinde kullanılan esbirinin yeni üsluba bir kopyası şeklinde aktarılmasıdır.

Kürsü çokgen pirizma plana sahip olup köşelerinde 3/4 sütunlara,oturan kemerlerle her cephede birer niş meydana getirmektedir.Minare giriş kapısı kibleye ters yönde açılmaktadır.(44) Kürsü bir silme ile nihayetlenmekte ve kürsü yüzlerinin daralmasıyla küp oluşturulmakta ve bitişe yakın ikinci bir kırıklık yapılarak aniden boğuluverilmiş hisi burakarak gövdeye bir bilezikle bağlanmaktadır.(45)

42 Eyice S. T.San'atı S.72

43 Eyice S. T.San'atı S.117(Kaide kısmını yıkık halindeki resmi vardır.)

44 Minara zemine o şekilde oturtulmuşturki,iki dinin kible yön farkı bile göz önüne alınarak kürsünün bir yüzü tam kibleye paralel gelecek şekilde ayarlanarak minare giriş kapısı buradan açılmıştır. Belkide bir tesadüftir.

45 Yukarda bitişe yakın yerde verilen kırıklık eski resimde bunun altına kadar yıkık olduğundan dolayı görülmemektedir. İnsanın aklına bunun bir restorasyon hatası olduğu gelebilmektedir.Acaba orijinal halinde küp kısmı daha uzun yada gövde daha kalınmıydı. Eski resimleri bulunabilirse belkide bu günkü şekli ile doğrudur.Zaten bu kırıklığın altından itibaren yeniden yapıldığı patina farkından bile görülmektedir.

5) XIX. YÜZYIL

SOKULLU Cami Minare Kaidesi: (1826) Azapkapısı
(Ş-49-R49-116-117)

Mimar Sinan tarafından Sokullu Mehmet Paşa adına 1577 tarihinde yapılan bu caminin minare kaidesi değişik bir özellik gösterir. Bir çok kereler tahribe uğramış ve 1807 de yine yıkılmış daha sonra yıkılan bu minare caminin üslubuna uygun olarak 1826 da yeniden yapılmıştır. Minare kürsüsü bu devre ait olup kürsü üzerinden daha sonra yine yıkılmış ve ancak 1956 tarihinde küpten sonra yeniden yapılmıştır. Bu günkü orijinal görünümüne XVII y.y. da sahip olduğunu Evliya Çelebi seyahat namesinden de anlamaktayız. Minare sanki tekrar yıkılmasın diye desdek verilmiş hissini veren kemer gerçekte minareyi camiye bağlamaktadır. Şöyleki Minareye gövdeden, bu kemer üzerinden camiye bağlanan bir yoldan girilmektedir. Bu esbiride İstanbul'da hemen hemen hiç bir minareye raslamak mümkün olmadı. Kürsü kısmı klâsik devir özelliğine sahip olup köşe sütunları mevcuttur. Başkada hiç bir tezinat olmamakla birlikte kendine has ayrı bir görünümü vardır. Küp kısmı da klasik devrin özelliklerini üzerinde taşımakta ve hafifçe piramidal türk üçgenleriyle geçilmiştir. (46)

MESCİTLER:

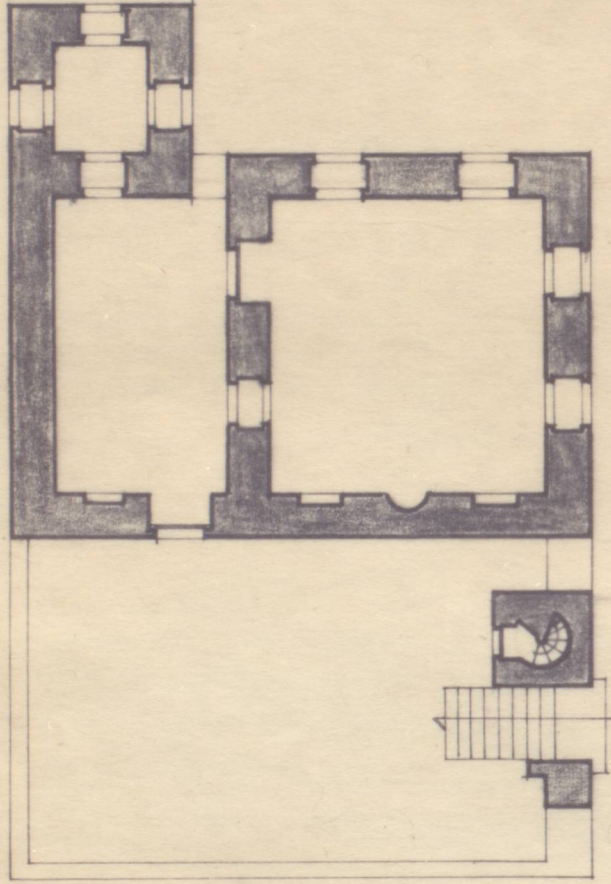
XV YÜZYIL

BEY Mescidi minare kaidesi (1551) Eyüp(114-Ş-50)

Silahşör Mehmet Bey tarafından yaptırılan bu mescid enterasan bir plan şamasına sahiptir. Plandanda görüleceği gibi Minare kaidesi binadan ayrı ve kible duvarının önünde ki avlu giriş kapısı yanında yer almaktadır. Kapısı iç avluya açılmaktadır. Kare planlı bir kürsüsü vardır. Küp kısmı geçiş üçgenleri ile temin edilmiş olup ters olanları tuğla düz olanları taştır. Kürsü kısmı taş ve tuğla sıraları teşkil edilerek yapılmıştır.

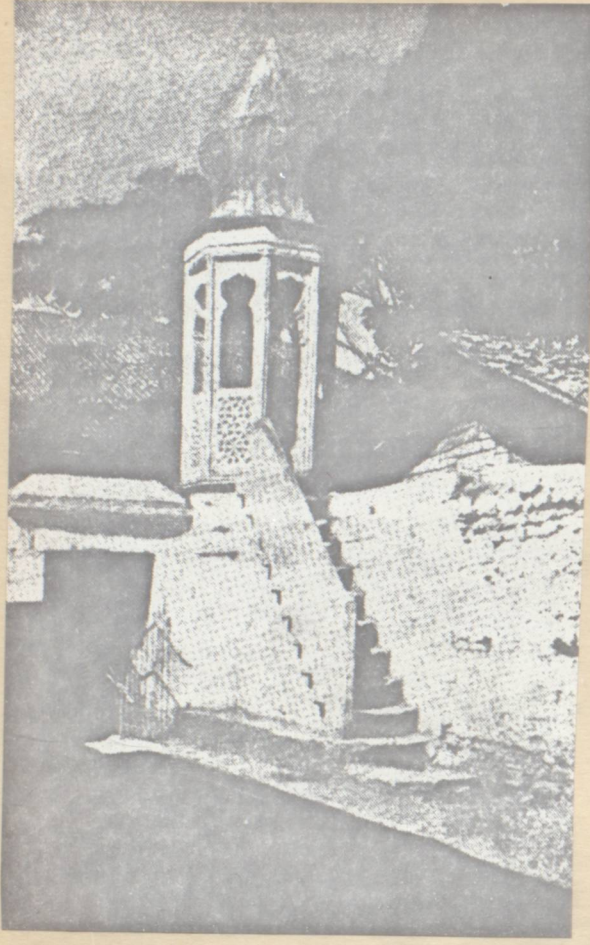
46 Evliya Çelebi, Seyahatname, S.430 " Bu cami leb-ı derya ve dar bir yerde vaki olduğundan minaresi cami'in sol tarafında yol aşırı vâ'ki olunmuştur."

Bey Mescidi Minare Kaidesi:

Bey Mescidi Planı ve minare kaidesinin konumu (Ş. 50)

**D) ÖZEL KARAKTERDE İNŞA EDİLMİŞ
MİNARE KAİDELERİ.**

Sokollu mescidi ÇEKMECE

Mimar Sinan mescidi

D) ÖZEL KARAKTERDE İNSA EDİLMİŞ MINARE KAİDELERİ

Bunlar bilhassa küçük cami veya mescitlerde bulunmakta ve kimileri ilk yapıldığında ahşap olup ya sonradan taşla çevrilmişler ya da küçük olduklarından kaide yapmak lüzumu hissedilmemiş, köşe duvarı üzerinde veya duvarın her hangi bir yerinde çumba şeklinde çıkarılmıştır. Bunlar yanında, Mimar Sinan mescidi, Sokullu mescidi gibi kendine has özel konum, şekil ve dekoratif şekle sahip minare ve minare kaidesi görmek mümkündür.

SOKULLU Mescidi Minare Kaidesi: (XVI. yüzyılın 2. yarısı)

İstanbul yakınlarında Çekirge'de bulunan bu mescidin minaresi kendine has konum ve şekli ile enteresan bir görünümdedir. Mimber- minare adı verdiğimiz tiplerdendir.(47) Avlu giriş kapısının hemen yanında yerleştirilen bu minareye 10 basamakla çıkılmakta ve tam bir mimder görünümünde olup kaide kısmı avlu giriş duvarı üzerindedir. Bugün minaresi sağlam durumda fakat külâhı orijinal değildir. (48) Mimar sinanın orijinal bir eseridir.

Mimar SİNAN Mescidi Minare Kaidesi: (1580) Yenibahçe

Mimar Sinan kendi adına yaptırdığı bu mescidin minare si zevkine uygun ve özgür olarak biçimlendirdiği için devrinde yarattığı Klâsik minare tiplerinden apayrı bir görünüm içerisindedir. Kürsü ve küp kısmı yok gibidir. Minare sekizgen bir plana oturmakta kürsü bir silme ile belirtilmek hissi verilmek istenmiştir. Küp kısmı diyebileceğimiz ~~küp kısmı~~ yere hafifce daraltılarak yine sekizgen gövdeye bir bilezikle gecilmiştir.

47 Eyice S, Türk San'atı D.G.S.A S

48 Sösen M. Mimar Sinan ve Türk mimarisinin gelişimi.

BEŞİR AGA Mescidi Minare Kaidesi:(XVIII y.Y)

Topkapı Sarayında olan bu mescit kasr-ı humayun
Topkapı Sarayında Hasahır'önündeki meydanda bulunan bu mescidin minaresi bina dış köşesinden bir cumba şeklinde dışarıya taşmaktadır. Kürsü kısmını köşe duvarı teşkil etmiş olup ayrıca bir kürsüsü yoktur. Minare köşeden hafif çıkıntılar yaparak yuvarlak olarak dışarıya taşmaktadır.

Bu şekilde yapılmış minarelerin çoğu ahşap olup son yüz yıla aittirler.Bulara örnek vermek icap ederse Eyüp'te ARPACI HAYRETTİN Çemberlitaşta KÖBRÜLÜ Eminönü'de ARPACILAR Ayvansaray'da AYVANSARAY Mescitlerinde olduğu gibi çok basit ezan yerlerijnden söz etmekle birlikte böyle minarelerde kaide kısmının bulunmamasından dolayı konumuz dışına çıkmaktadır.

**III -Karşılaştırma
ve
S o n u ç**

K A R Ş I L A Ş T I R M A

İstanbul'da XV. yüzyıldan günümüze kadar geçen zaman içerisinde yapılan camilerin minare kaidelerinde, mimari üslup farklılaşmalarına paralel olarak konum ve şekillerinde bazı değişiklikler olmuştur.

1- Konumu

Kaide konumları bilhassa XV-XVI-XVII. yüz yıllarda cami büyüklüklerine göre iki farklı durum gösterirler:

a) Selâtin camileri

b) Diğer cami ve mescitler

a) Selâtin camileri diye adlandırdığımız

harimli büyük camilerde minareler iki veya daha fazla sayıda yapılmışlardır. XV. yüzyılda Fatih caminde olduğu gibi harim ile esas mabetin birleştiği yerde dış kısma minare kaideleri getirilirken, bunun yanında XVI. yüzyılda ilk zamanlarda Bayazıt caminde olduğu gibi zaviye köşelerinde de bulunduğu olmuştur. Ancak XVI. yüz yılın ortalarına doğru kaide konumlarında mimar Sinan ile birlikte bazı değişikliklere uğramıştır. Aslında Fatih camindeki yerini korurken oldukça farklı bir durumda tatbik edilmiştir. Şöyleki: kaideler cami yan giriş kapılarının önüne gelen dış revakların başlayış yada bitiş yeri haline gelmiştir. Yani dış revaklar bu kaidelerle sınırlandırılmış ve revak ayakları kürsülerden başlatılmıştır. Böylece kaide, yan girişlerdeki hazırlayıcı mekenlerin doğmasına yardım etmiştir. Bu sistem ilk defa Şehsade caminde denenmiş ve Süleymaniye caminde de başarılı bir şekilde tatbik edilmiştir. Bundan sonraki XVII. yüzyılda Sinan'ın takipçisi olan mimarlardan Mehmet ağa Sultanahmet caminde aynı esbiri de kaideler gerçekleştirmiştir. Son uygulamada Yeni camide olmuştur.

XVIII. ve daha sonraki yüzyıllarda bu derece büyük camiler ekonomik sebepler yanında mimari anlayış ve üslupların değişmesi nedeniyle yapılamamıştır.

b) Diğer cami ve mescidler

Bunlarda minare tekse "ki genellikle XV. yüzyılda tek, cami sağına son cemaat mahalli ile mabetin birleştiği yere getirilmiştir. Bunun yanında Firuz Ağa gibi camilerde sol kısma kaide yapılmışsada sayıları çok azdır.

Bu minare konumu XVI-XVII. yüzyıllarda da aynen korunmuştur. Ançak bunların yanında Mihrimah Sultan (Üsküdar) Sinan Paşa (Beşiktaş) Rüstem Paşa(Eminönü) gibi camilerde kaide, bina beden duvarlarının kesiştiği köşe içlerine yine coğunlukla sağa gelecek şekilde gerçekleştirilmiştir.(Mihrimah Sultan caminin sağ ve solda iki minaresi vardır.)

XVIII.yüzyılda ise Barok hakimiyeti mimariye girmeye başlamış ve bunun neticesinde kaide konumlarında bazı değişmeler olmuştur. Bu devirden itibaren zevklerdeki büyük değişikliklerin ürünü olarak Avrupa-i saray yaşantısı benimsenmeye başlanmış olması cami planlarında bazı değişiklikler meydana getirmiştir. Şöyleki: Camilerde padişahlara ayrılan bölümler fazlalaşmış ve son cemaat mahallerinin üzerinde kasr-ı humayun diye adlandırdığımız padişah dinlenme yerleri ikinci bir kat olarak yapılmıştır. Minare kaideleri de buna paralel olarak Beylerbeyi,Nusretiye camilerinde olduğu gibi bu mahallerin iki yanına bitişik olarak yapılmaya başlanmıştır. Daha sonra XIX . yüzyılın ikinci yarısında dahada ileri gidilerek Ampir ve Eklektik üslubun hakimiyeti ile minare kaideleri gizlenmek istenmiş ve Kasr-ı humayunun beden duvarları üzerine gelecek şekilde (Dolmabahçe,Ortaköy, Yeni valide camilerinde olduğu gibi) içeriye alınmıştır. XX. yüzyılın başlarından itibaren ,Türk mimarları tarafından başlatılan eskiye dönüş Neo- Klâsik akımı ile klâsik devirdekine benzer minare kaideleri yapılmış ve halende yapılmaya devam etmektedir.

Bu beş yüzyıllık zaman içerisinde yapılan minare kaidelerinde bazı özel haller dışında ortak karakter, minare cami yada eklerinin köşelerinde ekseriya sağa iki yada daha fazla minareye sahip olanlarda ise sağa vesola gelecek şekilde teşkil edilmişlerdir.

Bunların yanında bazı küçük cami yada mescitlerde serbest konumlar denenmiş , ahşap minareler yapılmış olmakla birlikte ahşabın gereğinden zamanımıza kadar gelen pek olmamıştır. Şimdiki ufak mescitlerde görülen ahşap minareler ise çok yeni devre aittir.

2-Şekli

XV. yüzyılda minare kaidelerinde kürsüler kare planlı yapılabildiği gibi çokgen planlıda teşkil edilenlerde olmuştur. Kürsü köşeleri çok kere kaide ve başlıkları mukarnaslı $3/4$ sütunlarla işlenmiş ve kürsü cepheleri bazı silmelerle çerçevelenerek dekoratif bazı görünüm vermiştir. Bu yüzyılda minare gövdeleri kalın olmasından dolayı küp kısımları kısa olarak baklavalarla gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında XVI. asırda gövdelerin incilmesi neticesinde bu kısa baklavali geçişler teknik olanakları zorladığı için vazgeçilmiştir. Bunun yerine küp kısımları uzatılmış ve geçişler piramidal Türk üçgenleriyle temin edilmiştir. Bu yüzyılda kürsü kısmı ilk devirlerde Bayazıt caminde olduğu gibi oldukça dekoratif tarzda işlenmiş olmakla birlikte Sultan Selim cami minare kürsülerinde olduğu gibi sade kürsülerde yapılmıştır. Ancak XVI. yüzyılın ortalarına doğru Şehsade cami kürsülerinde olduğu gibi yine oldukça tezyinatlı kürsüler yapılmakla birlikte Mimar Sinan bu camiden sonra hemen bu durumdan vaz geçerek kendi felsefesine uygun sade ve sağlam kaide örnekleri vermiye başlamıştır. XVII. yüz yılda yine bu anlayışa uygun kürsü ve küpler yapılmıştır. Bu gün Mimar Mehmet ağa tarafından gerçekleştirilen Sultanahmet camin üç şerefeli minare kürsülerine baktığımızda hiç bir tezinat görmek mümkün değildir. Bu iki yüz yıldada XV. yüzyılda olduğu gibi kürsü köşeleri yine kaide ve başlıkları mukarnaslı $3/4$ sütunlar işlenmiştir.

XVIII. yüzyılda Barok hakimiyeti ile birlikte kürsü ve küplerde bazı değişiklikler olmuştur. Bu ve bundan sonra devam edecek olan ampir ve Eklektik Üsluplarda ana gaye tezyinat olduğu için fonksiyonun gereği ikinci plana itilerek gereksiz girinti çıkıntılar motifler işlenmiştir. XVI yüzyıldaki köşe $3/4$ sütunları yerine yarım payeli çıkıntılar almıştır. Bu yüzyılın başlarında Laleli caminde olduğu gibi bazı klâsik devir özelliklerini içeren kaideler yapılmakla beraber XIX yüzyılda beylerbeyi, Selimiye camilerinde olduğu gibi değişik ek-lentiler kürsülere girmiştir. Bunun yanında bu yüzyılda yapılan kaidelerinde asıl büyük değişiklik küp kısımlarında meydana gelmiştir. Küp kısımları soğan şeklinde formlar verilmiş ve dahada ileri gidilerek Nustetiye caminde olduğu gibi üzerlerine nebatî motifler işlenmiştir.

XIX yüzyılın ortalarına doğru Ampir uslubun mimariye girmesiyle durum dahada değişmiş kürsü tamamen görünmez hale getirilerek Kasr-ı humayunun köşe duvarları üzerinde iç kısımda oluşturulmuştur. gerçi XVI. yüzyılda Sinan'ın yaptığı bazı minare kaideleri ile görünüşte bir benzerlik varmış gibi görünürsede ondan tamamen farklı bir durum gösterir. Birkere Sinan'ın tatbikatında minareler cami köşe duvarları üzerinde yükselirken bu devirde çami eklerinin köşe duvarları üzerinden çıkarılmıştır. Bunun yanında bu devrede esas amaçın minarede incelik olması neticesinde bütün teknik olanaklar zorlanarak gövdeler mümkün olan inceliğe indirilmiştir. Böylece küp kısımları tamamen ortadan kalkmış bunun yerine geçişler bir takım silmelerle halledilmiş ve sütun kaidesini andırır şekilde gövdeler yükselivermiştir.

XX. Yüzyılda buna tepki olarak Neo- klâsik akımın doğması neticesinde eskiye dönük uygulamalar yapılmış ve yapılmayada devam etmektedir.

S O N U Ç

İstanbul'da XV.yüzyıldan XX.yüzyıla kadar geçen süre içerisinde Osmanlı- Türk minareleri aldıkları konum ve şekillerini şu şekilde kısaca sıralayabiliriz:

Klâsik devir diye adlandırdığımız XV-XVI-XVII yüzyıllarda minare kaideleri Selâtin camilerinde iki minareli ise harimin esas mabetle birleştiği yerde, dört minareli ise yine ikisi burda diğer ikisi harim dış köşelerinde, altı minareli ise caminin dört köşesinde ve yine harim duvarlarının dış köşelerine getirilmiştir.

Bu klâsik devirde cami yada mescitlerde ise son cemaat mahalli ile esas mabetin birleştiği ya bitişik olarak yada bu köşelerin içerisinde ekseriya sağa gelecek şekilde inşa edilmekle birlikte bazı sonradan camiye çevrilmiş binalarda tamamen binadan ayrı olarak kaideler tatbik edilmiş olmakla beraber bunların sayıları oldukça azdır.

Kürsüler XV. yüzyılda kare yada çokgen yapılmakla beraber XVI-XVII yüzyıllarda ekseriya kare planda oluşturulmuşlardır. XVI.yüzyılın başlarına kadar tezyinatlı kürsü cepheleri yapılmış isede son ürününü Mimar Sinan'la birlikte Şehsade camiinde vermiştir. Bundan sonra yapılan kürsü cepheleri sade ve tezyinatsız olarak gerçekleştirilmiştir.

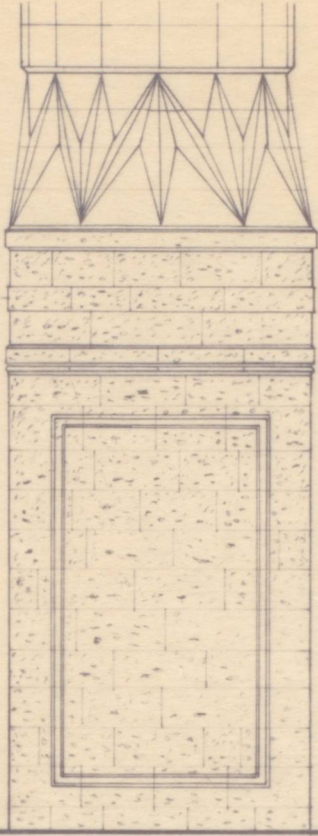
XV. yüzyılda gövdelerin kalın olması neticesinde küpler kısa tutturulmuş ve geçişler baklavalarla halledilmiştir. XVI. yüzyılda ise gövdelerin incilmesi neticesinde bu kısa baklavalı küplerle geçmek teknik olanakları zorladığı için terk edilmiş bunların yerine piramidal Türk üçgenleriyle yüksek küpler yapılma yoluna gidilmiştir.

XVIII. yüzyılda bazı klâsik devir denemeleri yapılmışsada pek başarılı olunamamıştır. ve bu devirde batı kaynaklı Barok üslup mimariye hakim olmuştur. Kürsü cephelerinde gereksiz girinti ve çıkıntılar hakim olmuştur. Daha sonraki devirlerde ise XIX.yüzyılın ortalarına doğru Ampir ve Eklektik üslupta minare kürsüleri cami müstemilatının beden duvarları köşelerine gizlenmiş gövdeler daha da incelmiş, küp kısmı tamamen ortadan kalmıştır.

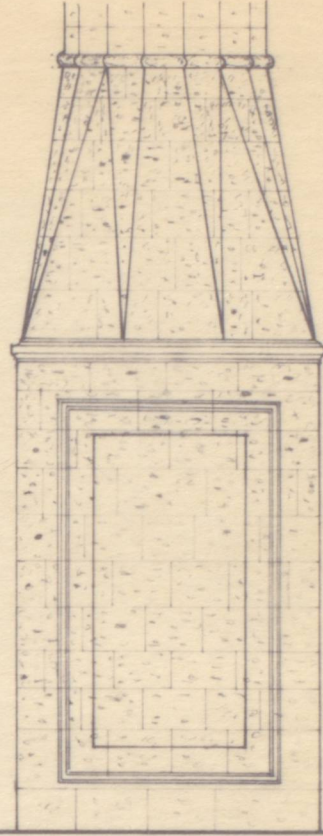
Bunun yerine aniden gövdeye ~~satun~~ kaidelerini andırır şekilde bilezik ve silmelerle geçişler temen edilmiştir.

Sonuç olarak diyebilirizki Osmanlı-Türk **camii-**mimarisinde geçerli olan devir farklılaşmaları onun vazgeçilmez bir parçası olan minarelerin kaidelerinde de aynen tatbik edildiğini görmek mümkündür. Bunun yanında minarelerde en az değişikliğe uğrayan kısım kaide olduğuna göre camilerin yapılış devrini saptamakta hiç olmasa yardımcı olabilmektedir.

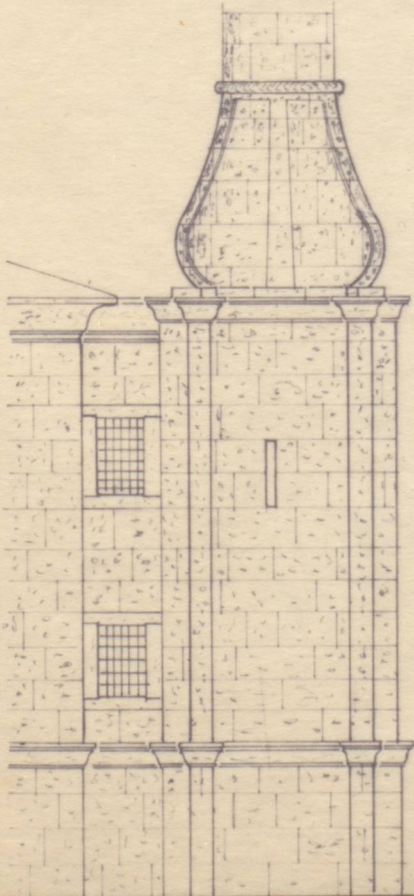
Haziran 1975

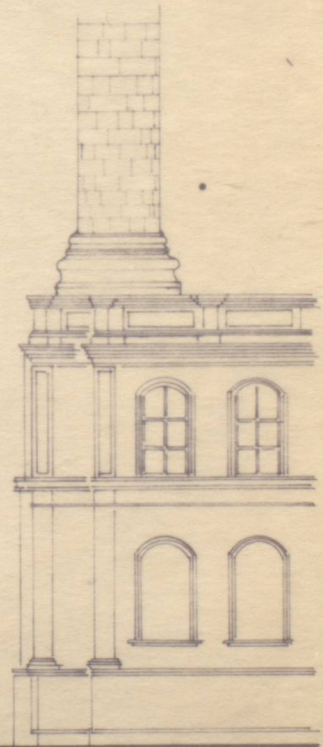
A) XV. Yüzyılda kare planlı kürsü ve kısa baklavalı (yedi sekizli) küp ile geçiş

B) XVI ve XVII Yüzyılda kare planlı kürsü ve uzun pıramidal türk üçgenli küp ile geçiş.

C) XIX Yüzyılın başlarında Barok hakimiyetinde yapılan camilerdeki minarelerin kaideleri kasrı hümayun yanında uzun kare planlı kürsü ve soğan şeklinde küp ile geçiş

D) XIX Yüzyılın ortalarında Ampir hakimiyetindeki minarelerin kaideleri kasrı hümayun içinde silmelerle geçiş.

A) FATİH Cami minare kaidesi
(1463 - 1471)

B SÜLEYMANİYE Cami minare kaidesi (1550 - 1557)

C) BEYLERBEYİ Cami minare kaidesi
(1811)

D) ORTAKÖY Cami minaresi
(1855)

IV-Fotoğraf ve Ekler.

51-AYASOFYA Cami: Fatih ve Beyazıt minareleri

52.IV Murat minare kaidesi

53 AYASOFYA IV Murat minareleri
giriş kapıları

54_FATİH Cami sağ mınare kaidesi.

55_FATİH Cami sol minare kaidesi

56_MURAT PAŞA Cami minare kaidesi

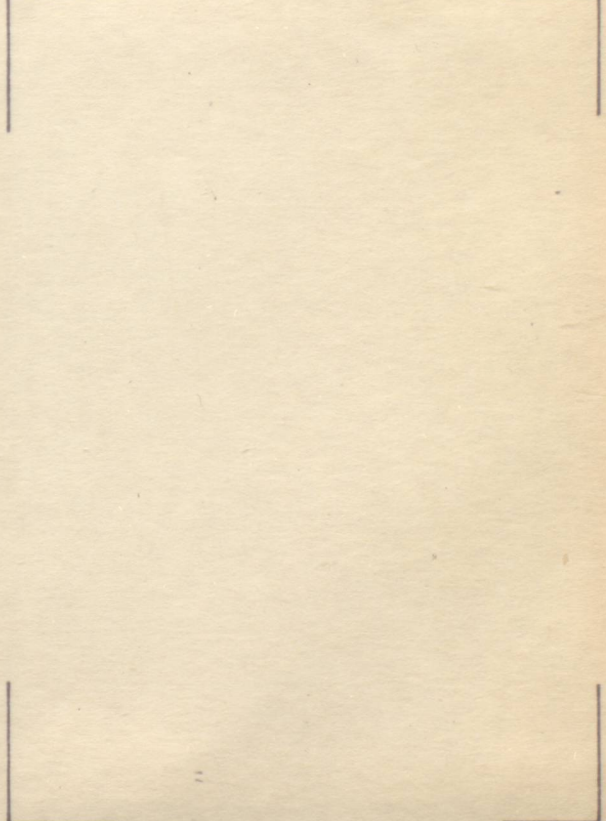
57. DAVUT PAŞA Minare kaidesi

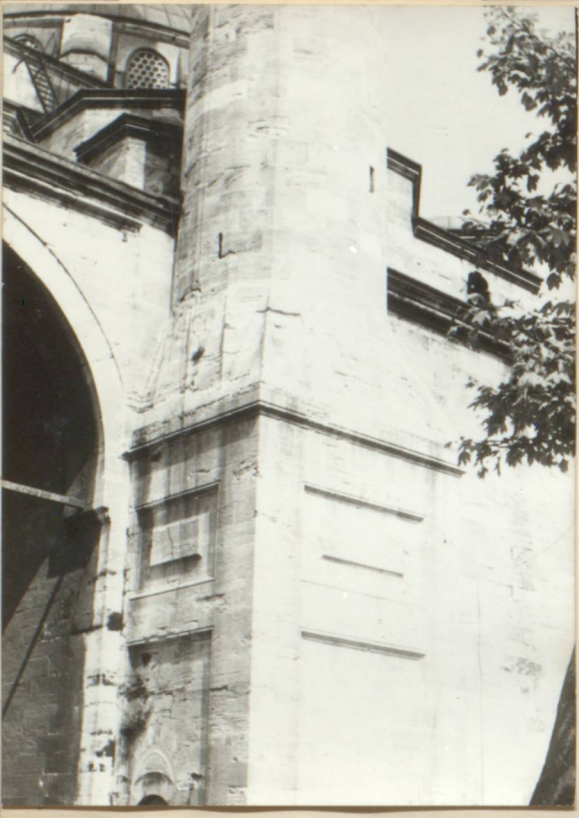
58 K.MUSTAFA PAŞA Cami
minare kaidesi

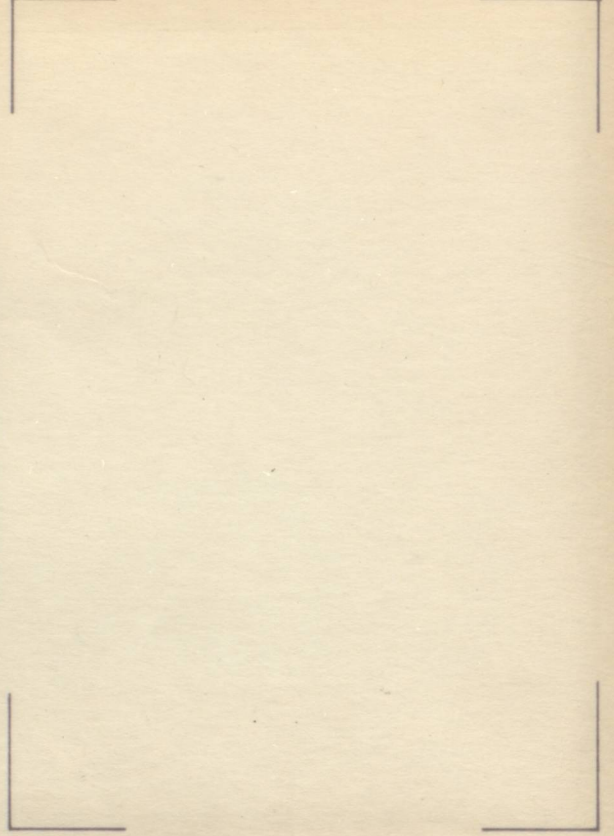
59- K.MUSTAFA PAŞA Cami
minare kaidesi

60- FİRUZ AĞA Cami minare
kaidesi

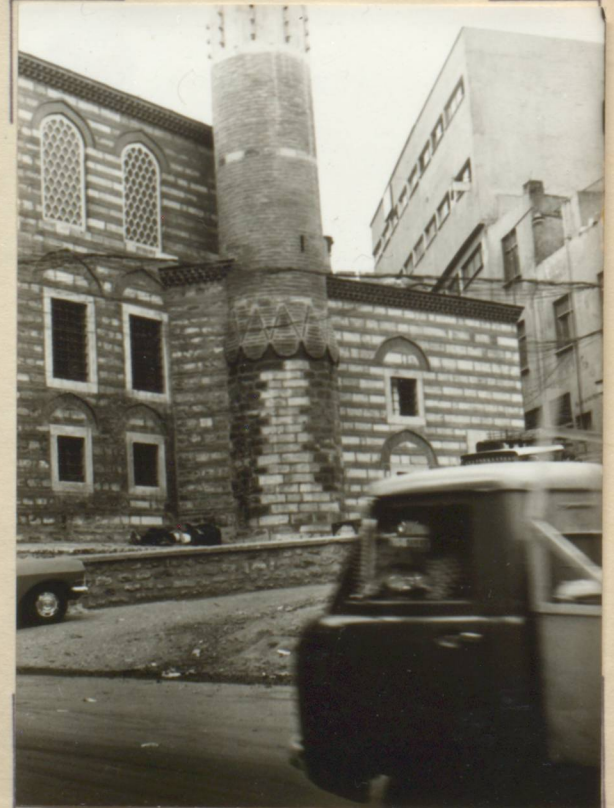
61-ATİK ALİ PAŞA Cami minare
kaidesi

62-ATİKALI PAŞA Cami minare
kaidesi

63-MAHMUT PAŞA Cami minare
kaidesi

64-SAMANVEREN Mescidi minare
kaidesi

65-SAMANVEREN Mescidi minare
kaidesi

66 BAYAZİT Cami sağ minare
kaidesi

67-BAYAZİT Cami sağ minare
kaidesi

68 BAYAZİT Cami sağ minare
kaidesi

69 SULTAN SELİM Cami sağ
minare kaidesi

70 ŞEHZÂDE Cami sağ
minare kaidesi

71 ŞEHZADE Cami sol minare

72 SÜLEYMANİYE Cami sol iki
şerefeli minare kaidesi

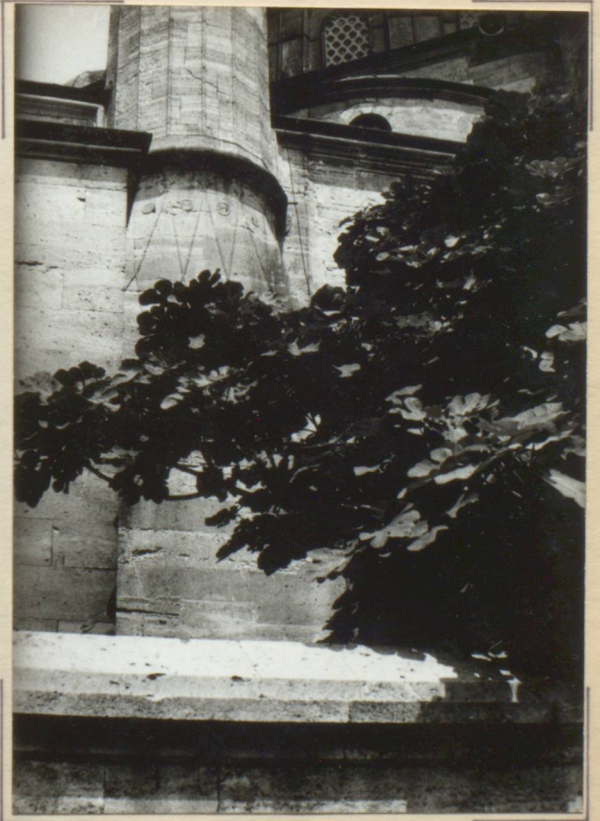
73-SÜLEYMANİYE Cami sağ
iki şerefeli minare kaidesi

74-SÜLEYMANİYE CAMİ Sağ mi-
nare kaidesi

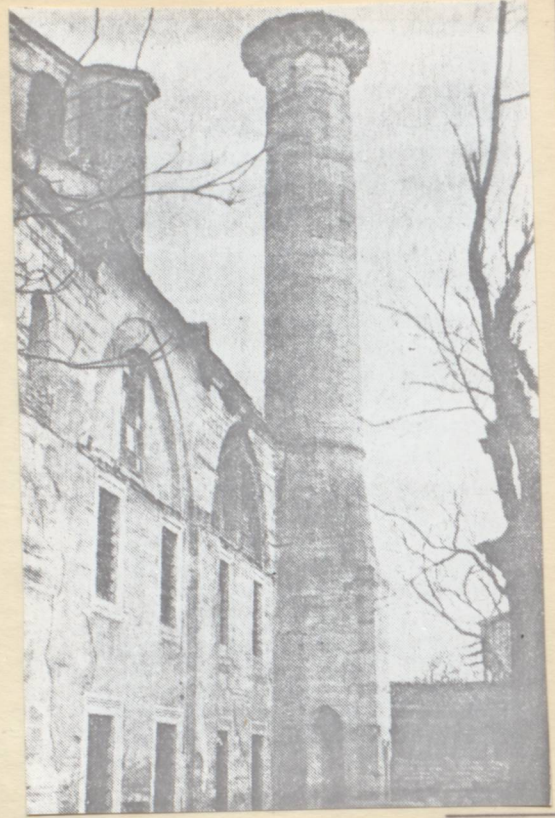
75-SOKULLU Cami minare
kaidesi

76-S OKULLU Cami minare kaidesi

77- BALI PAŞA CAMİ Minare
kaidesi

78- İVAZ EFENDİ Cami minare
kaidesi

79- MESİH PAŞA Cami minare
kaidesi

80- MOLLA-ÇELEBİ Cami minare
kaidesi

81- HACI HASAN Cami minare
kaidesi

82- HACI HASAN Cami minare
kaidesi

83- Dizdariye cami minaresi
(Eyice s. den)

84 SULTANAHEMET Cami sol orta
üç şerefeli minare kaidesi

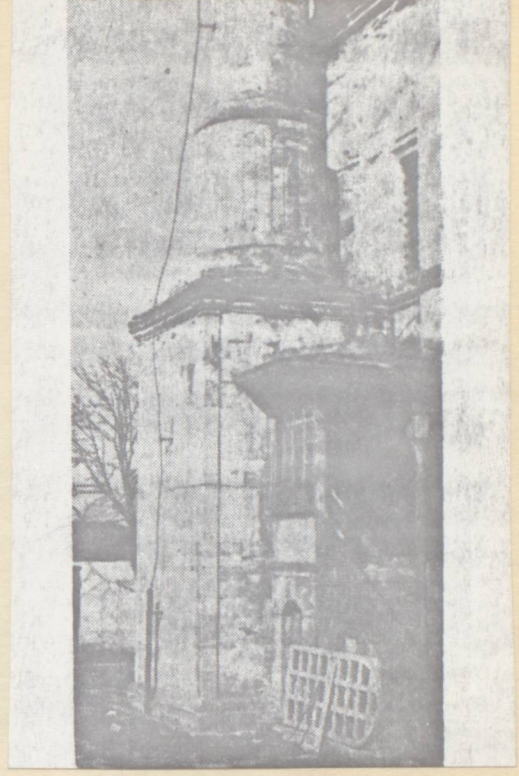

86-YENİ Cami sağ minare kaidesi

85-SULTANAHMET Cami sol köşe
üç serefeli minare kaidesi

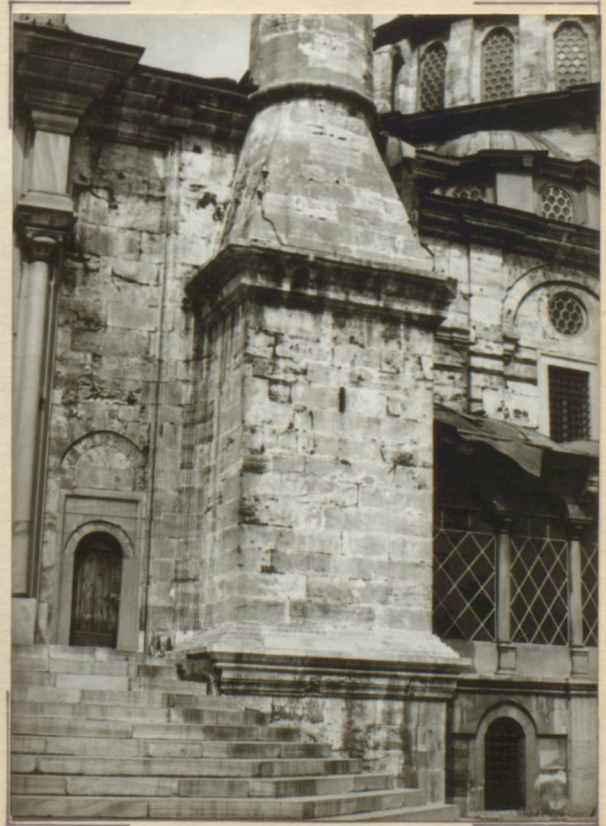
87 YENİ Cami sol minare kaidesi

89-AYAZMA Cami minare kaidesi
(Eyice S. den)

90 LÂLELİ Cami sağ minare
kaidesi

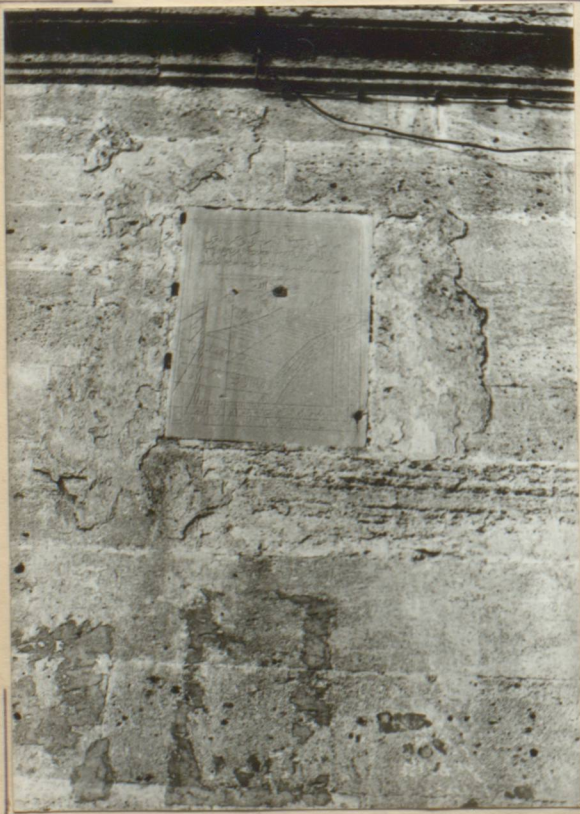
91-LÂLELİ CAMI sağ minare
kaidesi

92 - CEZİRİ KASIM PAŞA
Cami minare kaidesi

93-KÜRKÇÜ BAŞI Cami minare
kaidesi

94-KÜRKÇÜ BAŞI Cami minare
kaidesindeki saat

95-ŞEPSEFA KADIN Cami mi-
nare kaidesi

96-BEYLERBEYİ Cami sol minare kaidesi

97-SELİMİYE CAMİ sol minare kaidesi

98 SELİMİYE Cami sağ minare kaidesi

MECİDİYE Cami minare kaidesi

99 - NUSRETİYE Cami minareleri 100 - NUSRETİYE Cami sağ minare kaidesi

101 - FUAT-PAŞA Cami minare kaidesi

102 - MOLLA HÜSREV Cami minare kaidesi

103- MOLLA GÜRANİ Cami
minare kaidesi

104- MOLLA GÜRANİ Cami mi
nare kaidesi

105- İSKELE MİHRİMAH SULTAN
Cami

106- İSKELE MİHRİMAH SULTAN
Cami sol minare kaidesi

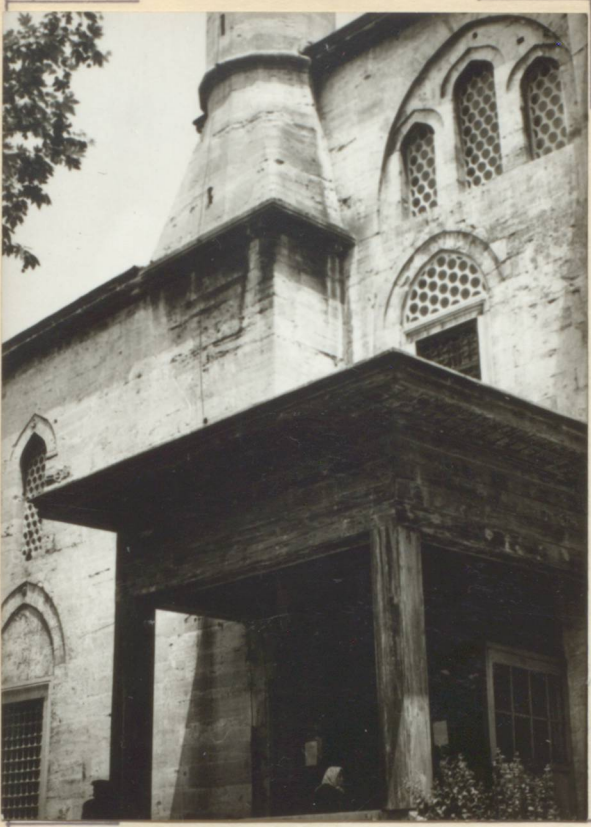

106 A - İSKELE MİHRİMAH SULTAN Cami sol minare giriş kapısı üzerindeki kakma tekniğindeki mozaik kitabe.

107 - SİNAN PAŞA Cami minare kaidesi

108 RÜSTEM PAŞA CAMİ minare kaidesi

109-ŞEMİ PAŞA Cami minare
kaidesi

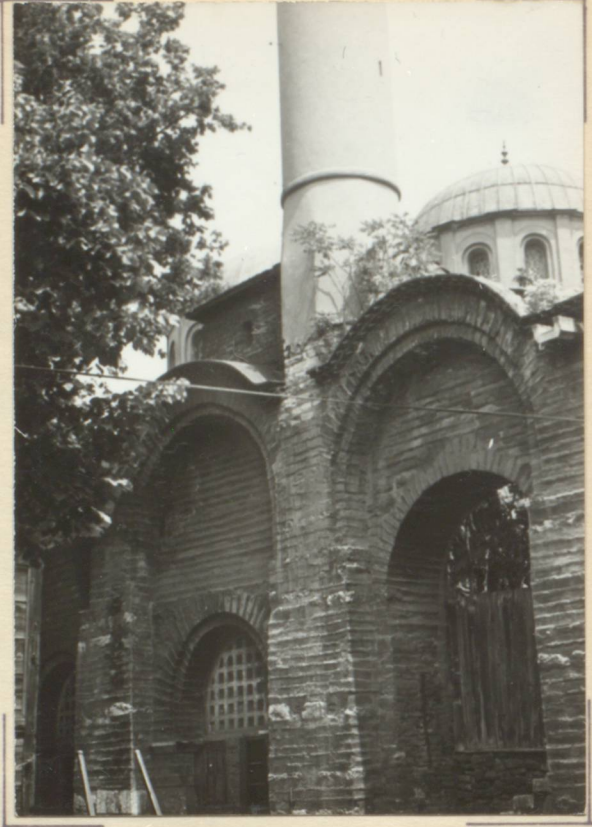
111-ORTAKÖY CAMI minare
kaidesi

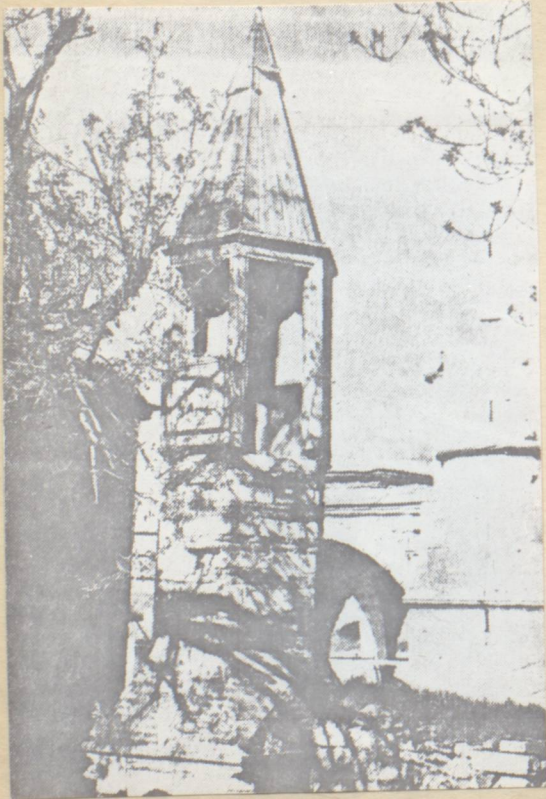
110-DOLMABAHCÉ CAMI Minare leri

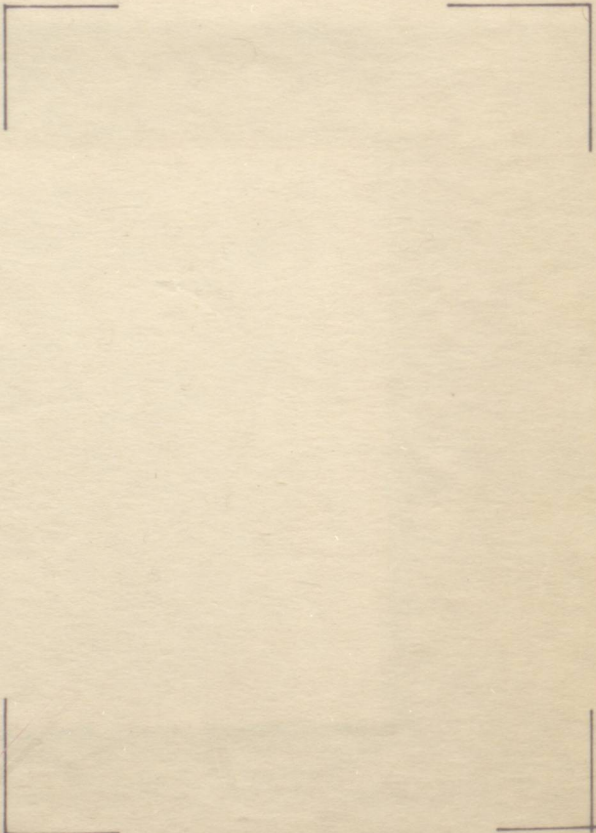
112-AKSARAY VALİDE Cami
minare kaidesi

113-ZEYREK Cami minare
kaidesi

114-BEY Cami minare kaidesi

115 -KÜCÜK AYASOFYA Cami
minare kaidesi

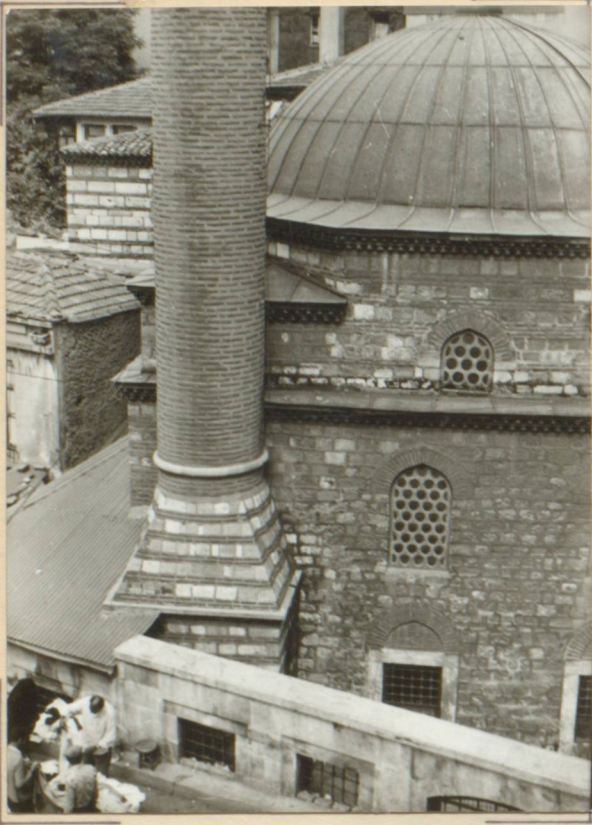
116-SOKULLU Cami minare
kaidesi

117 - Sokullu cami minare ka
idesi kemer.

118 - ALI PAŞA Cami minare kaidesi

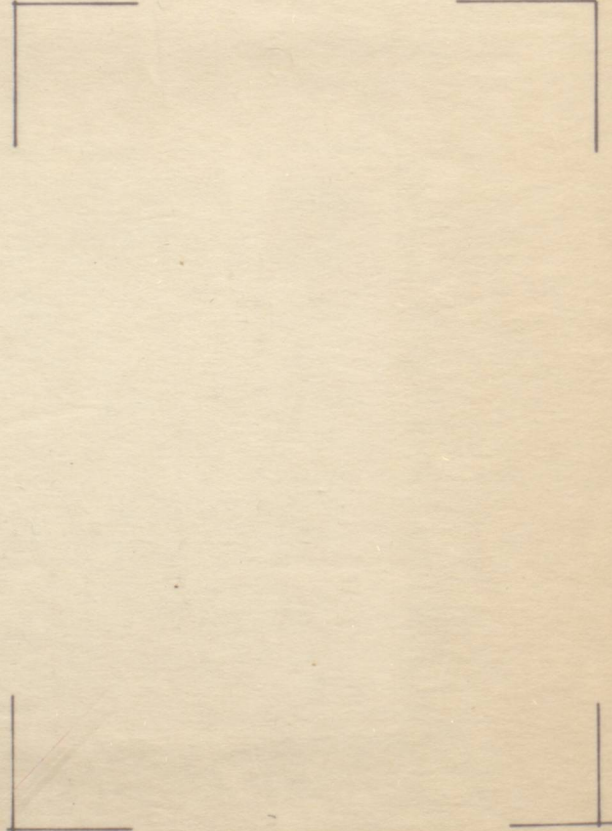
119- ALİ PAŞA CAMI

120- İSKENDER PAŞA Cami
giriş kapısı.

121 İSKENDER PAŞA Cami
minare kaidesi

122-Burmali mescid minare
kaidesi

123 EDİRNEKAPI MİHRİMAH
SULTAN Cami minare kaidesi

124 EDİRNEKAPI MİHRİMAH SULTAN
Cami minare kaidesi

125 ŞEHSADE İLE BURMALI MİNARE
CAMİ

- Gabriel,A Les Mosques de Constantinople Paris 1926
Gurlit,C, Die Baukunst Konstantinopoles Berlin 1912
D.Pulgher Eglises Byzantines Körntnerstrasse 1879
 (Reproduction Dogan Kardeş Mad. İstanbul
 1974)
- by William MacDonald,Early Christian Byzantine Architecture
New York 1962
- Merç,R,M., Mimar Sinan Hayatı,eseri T.T.K Yay VI
Ankara 1965
- Barkan L,Ö, Süleymaniye Cami ve İmaretİ İnşaatı T.T.K
Yay Cilt,I Ankara 1968
- Vakıflar Gen.MÜD. Rölöve Ve Restorasyon dergisi Ankara 1974

